

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1962 | ΑΡΙΘ. 3

“ΕΙΜΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΦΡΩΝ,,

(Ὁμιλία τοῦ ΑΒΒΑ ΖΙΜΠΙΕ)

Ἐπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἀσφαλίζονται ἀπέναντι τοῦ θρησκευτικοῦ ζητήματος μὲ μίαν μόνον ἀπλῆν φράσιν: «εἶμαι ἐλευθερόφρων», καὶ νομίζουν ὅτι μὲ αὐτὸ εἶπον ὅ,τι εἶχον νὰ εἶπουν. Ἐὰν ὅμως ἐξονυχίσωμεν ὀλίγον αὐτὴν τὴν φράσιν, θὰ ἴδωμεν ὅτι ὀπισθὲν τῆς κτρύπτεται *μωρία, πλάνη καὶ τυραννία*.

Α'. «Εἶμαι ἐλευθερόφρων». Ἡ φράσις φανερώνει *μωρίαν*. Διὰ νὰ εἰπώμεν τὴν ἀλήθειαν, ἀπόλυτος ἐλευθερία σκέψεως καὶ φρονήματος δὲν ὑπάρχει. Περὶ οὐδενὸς πράγματος εἴμεθα ἐλεύθεροι νὰ σκεπτώμεθα κατ' ἀρέσκειαν. Ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι δημιουργήμα ἰδικόν μας, οὔτε εἰμποροῦμεν νὰ τὴν μεταβάλλωμεν αὐθαιρέτως. Ἀπ' ἐναντίας, αὐτὴ μᾶς θέτει εἰς τὴν πρέπουσαν θέσιν καὶ αὐτὴ μᾶς ὑποχρεώνει.

α'. Εἰς τὴν Μαθηματικὴν δὲν εἰμποροῦμεν αὐθαιρέτως νὰ ἀποφανθῶμεν ὅτι 2 καὶ 2 κάμουν 4 ἢ 5, ὅπως καὶ εἰς τὴν Γεωμετρίαν δὲν λέγομεν κατὰ βούλησιν ὅτι ἡ μεταξὺ δύο σημείων συντομωτέρα γραμμὴ εἶνε ἢ τεθλασμένη. Εἰς τὴν Ἱστορίαν καὶ τὴν Γεωγραφίαν δὲν εἰμποροῦμεν κατ' ἀρέσκειαν ν' ἀναγνωρίσωμεν καὶ νὰ ὁμολογήσωμεν ὡς ἀληθὲς ἢ ψευδὲς τὸ ὅτι π.χ. μίαν φορὰν ἔξω ἐπὶ τῆς γῆς ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ Καῖσαρ, ὁ Ναπολέων, ἢ νὰ εἰπώμεν, ὅτι οἱ Παρίσιοι δὲν ὑπάρχουν. Ἐὰν δὲν θέλωμεν νὰ εἴμεθα ἀνόητοι, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι εἰς τὴν Ποίησιν νὰ διαβλέπωμεν ἄρμονίαν ἐξιψοῦσαν καὶ χαλιναγωγοῦσαν τὴν σκέψιν, εἰς τὴν Ζωγραφικὴν νὰ ἐφαρμόζωμεν τοὺς νόμους τῆς προοπτικῆς, εἰς τὴν Ἀρχιτεκτονικὴν νὰ ἀκολουθοῦμεν τοὺς κανόνας τῆς στατικῆς, εἰς τὴν Μουσικὴν νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς ὀρισμένους

κανόνας και εις ὠρισμένας ἀρχάς, τὰς ὁποίας καμμία μεγαλοφυΐα δὲν δικαιούται νὰ παραβαίνει. Φαντασθῆτε ὀρχήστραν, εις τὴν ὁποίαν, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἐλευθερίας, ἕκαστος κατὰ βούλησιν ἐπιταχύνει ἢ ἐπιβραδύνει τὸν χρόνον ἢ μεταβάλλει τοὺς ἤχους· ἡ ἀρμονία ἀμέσως θὰ ταραχθῆ, ἡ μελωδία θὰ μεταβληθῆ εἰς χασμωδίαν και ἀντὶ θαυμαστῆς συμφωνίας θὰ παραχθῆ συγκεχυμένον και ἀνυπόφορον ἐξάμβλωμα. Τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ λεχθῆ και διὰ τὴν Λογοτεχνίαν, τὰς Ἐπιστήμας και τὰς Τέχνας ἐν γένει· ἡ ἀπόλυτος ἐλευθερία σκέψεως εἰς τὰς σφαίρας ταύτας τῆς σκέψεως και τοῦ αἰσθήματος εἶναι καθαρὰ *μωρία*.

β'. Μωρία εἶνε ἡ ἀπόλυτος ἐλευθερία και εἰς τὴν Φιλοσοφίαν. Ἐὰν ἀπὸ τὴν θέλησίν μας ἐξηρτάτο ν' ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς διανοήσεως, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς θὰ ἐχάνετο μέσα εἰς τὸ κενόν. Καὶ εἰς τὴν Ἠθικὴν δὲ ἐὰν εἴμεθα ἐλεύθεροι νὰ φρονῶμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀγαθὸν και κακόν, και ὅτι τὸ ἀγαθὸν και τὸ κακόν εἶναι ἀνάξια προσοχῆς, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ κόσμος θὰ μετεβάλλετο εἰς χάος. Ἀλλὰ και ἐν τῇ Κοινωνιολογίᾳ ἐὰν εἴμεθα ἐλεύθεροι αὐτοπροαιρέτως νὰ δογματίζωμεν ὅτι ἡ ἐξουσία εἶναι σφετερισμὸς και ἀρπαγή, ἡ δὲ ὑπακοή και ἡ ὑποταγή δουλεία ἢ ὅτι ὅλοι εἶνε κύριοι διότι δὲν ὑπάρχει κύριος και ἡγεμών, θὰ περιεπίπτομεν εἰς τρομερὰν ἀναρχίαν. Καὶ εἰς τὴν Φιλοσοφίαν λοιπόν και εἰς τὴν Ἠθικὴν και εἰς τὴν Κοινωνιολογίαν ἡ ἀπόλυτος ἐλευθερία τῆς σκέψεως εἶνε καθαρὰ μωρία, ὅπισθεν τῆς ὁποίας κρύπτεται κοινωνικὸς κίνδυνος.

γ'. Ἀλλὰ και ἡ *θηρησκευτικὴ ἀλήθεια* εἶνε ἐξ ἴσου ἀπεριόριστος, ὅπως ἡ φιλολογικὴ, ἐπιστημονικὴ, και καλλιτεχνικὴ ἀλήθεια, και ὅπως ἡ ἀλήθεια ἢ φιλοσοφικὴ, ἢ ἠθικὴ και ἢ κοινωνιολογικὴ. Δὲν ἔχομεν περισσότερον δικαίωμα νὰ εἴμεθα ἐλευθερόφρονες ὡς πρὸς τὴν θρησκευτικὴν ἀλήθειαν, ἢ ὅσον ἔχομεν ὡς πρὸς τὰς ἄλλας διανοητικὰς σφαίρας. Ἐν τῇ *θηρησκείᾳ*, ὅπως και εἰς τὰς κοσμικὰς ἐπιστήμας, ἡ ἐλευθερία συνίσταται εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀναγνώρισιν, ὁμολογίαν και παραδοχὴν τῆς ἀληθείας,

ὄχι δὲ καὶ εἰς τὴν ἀπόρριψιν καὶ ἄρνησιν παντὸς νόμου, ἢ εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς ἰδίας μωρίας.

Ὅστις λοιπὸν λέγει: «εἶμαι ἐλεύθερος νὰ παραδέχωμαι ἢ ὄχι τὴν θρησκείαν, εἶμαι ἐλεύθερος νὰ ἐκλέγω θρησκείαν κατ' ἀρέσκειαν, εἶμαι ἐλεύθερος νὰ σκέπτομαι περὶ θρησκείας ὅ,τι θέλω», οὗτος λέγει μωρίαν, ἢ ὁποία κρύπτει ὀπίσω τῆς ἀθεΐαν. Εἶναι εἰλικρινής; Δὲν τὸ πιστεύω.

Β'. «Εἶμαι ἐλευθερόφρων». Ὑπὸ τὴν φράσιν ταύτην κρύπτεται *πλάνη*, ἢ ὄχι καὶ ψεῦδος. Ὅσοι ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι ἐλευθερόφρονες, θέλουν νὰ ἀποδείξουν τρία τινά: α') ὅτι εἰς τίποτε δὲν πιστεύουν· β) ὅτι εἶναι ἐλεύθεροι καὶ γ') ὅτι εἶναι διανοοῦμενοι. Ἄς ἀναλύσωμεν καὶ τὰ τρία λεπτομερέστερον.

α'. Ἰσχυρίζονται ὅτι «εἰς τίποτε δὲν πιστεύουν». Ἄλλ' εἶναι τοῦτο ἀληθές; Ἐὰν εἶναι ἀληθές, τοὺς λυποῦμαι. Χωρικός τις ἔθαπτε μετὰ δακρύων τὸν ὄνον του, τοῦ ὁποίου ἢ ἀπάλεια τὸν κατελύπησε, διότι ἔχασε καλὸν καὶ πιστὸν ὑπηρέτην. Ἄπιστός τις, διερχόμενος ἐκεῖθεν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν, εἶπεν εἰς τὸν χωρικόν: «πῶς, ἐνθ' εἶσαι καλὸς ἄνθρωπος καὶ θρησκός, θάπτεις τὸν ὄνον σου χωρὶς νὰ τὸν ψάλῃς εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ χωρὶς κωδωνοκρουσίαν;»—Ἄλλά, καλέ μου κύριε, εἶπεν ὁ χωρικός, ὁ ὄνος μου εἰς τίποτε δὲν ἐπίστευε». Τόσῳ τὸ χειρότερον δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἰς τίποτε δὲν πιστεύουν, ἀλλ' ἀκόμη χειρότερον δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν νὰ κάμουν μαζύ τους καὶ τοὺς προσέχουν. Ἰαπωνικὴ παροιμία λέγει: «μὴ πιστεύῃς εἰς τίποτε ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος τίποτε δὲν πιστεύει». Διατείνονται, ὅτι δηθὲν εἰς τίποτε δὲν πιστεύουν. Τοῦτο δὲν εἶνε τόσον ἀληθές, ὅσον τὸ νομίζουσιν. Ὁ Ναπολέων, ἐξόριστος ἐν τῇ νήσῳ τῆς ἁγ. Ἐλένης, ἀνεφώνησε μίαν φορὰν: «εἰς αὐτὴν τὴν κατηραμένην νήσον εἰς δύο πράγματα δὲν εἶμπορῶ νὰ συνειθίσω: εἰς τὴν ἀπουσίαν κωδῶνων καὶ εἰς τὸν ξηρὸν ἄρτον». Πόσοι, παρουσιαζόμενοι εἰς τὸ φανερὸν ὡς ἐλευθερόφρονες, ἐν τῷ κρυπτῷ στενοχωροῦνται διὰ τὴν ἀποδιδομένην εἰς αὐτοὺς ἀπιστίαν καὶ στρέφουν τὰ βλέμματά των πρὸς τὰ κωδωνοστάσια, πρὸς τὸν ναόν, πρὸς τὸν Θεόν! Πόσων ἢ ὀρθολογιστικῆ ἐλευθεροφροσύνη εἶνε

μόνον φαινομενική, πόσοι δὲ ἄνδρες γονυπετοῦν μὲ τὰς συζύγους των ἐν καιρῷ δυστυχημάτων, ὅταν, παραδείγματος χάριν, τοὺς καταλαμβάνη ἀπελπισία, βλέποντας ἐτοιμοθάνατον τὸ τέκνον των! Πόσοι κατὰ τὰς τελευταίας των στιγμὰς παύουν τοὺς φαρμακονισμοὺς καὶ τὰς μεγαλαυχίας τῆς δηθεν ἀπιστίας των καὶ κλίνουν τὰ γόνατα τῆς ψυχῆς των ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ! Ἄπιστός τις ἐπισκεφθεὶς φίλον του βαρέως ἀσθενῆ ἐπ' ἴσης ἄπιστον, τὸν προέτρεπε νὰ ἐξομολογηθῆ. «Ἀστειεύεσαι—ἐψιθύρισε ὁ ἀσθενής—Λησμονεῖς ὅτι συχνὰ καὶ οἱ δύο μας ἐλέγομεν ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶνε ἀπλούστατα μωρία». «Μάλιστα, ἀγαπητέ μου, ἀπήντησε, αὐτὸ πραγματικῶς τὸ ἐλέγομεν, δὲν κατορθώσαμεν ὅμως καὶ νὰ τὸ ἀποδείξωμεν. Ἐπομένως, καλὰ θὰ κάμης νὰ ἐξομολογηθῆς!» Τοῦτο καὶ ἔκαμεν ὁ ἀσθενής. Οἱ ἐλευθερόφρονες λέγουν, ὅτι δὲν πιστεύουν εἰς τίποτε, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε πάντοτε ἀληθές. Ναι μὲν λέγουν ὅτι ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὴν θρησκείαν, συγχρόνως ὅμως δένονται μὲ ἄλλας βαρείας ἀλύσεις.

β'. Λέγουν ὅτι «εἶνε ἐλεύθεροι». Ἄλλὰ εἶνε ἄρά γε αὐτὸ ἀληθές; Ἰσχυρίζονται ὅτι εἶνε ἐλεύθεροι, ἀλλ' ἐν τούτοις εἶνε δοῦλοι τῆς ἀτελοῦς των ἀνατροφῆς. Εἶναι δοῦλοι τοῦ κόμματός των καὶ τῆς πολιτικῆς των ἐχθρότητος. Εἶνε δοῦλοι τοῦ περιβάλλοντος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ζοῦν καὶ τὸ ὁποῖον τοὺς βαρύνει καὶ τοὺς στερεῖ τὴν ἀτομικὴν ἀνεξαρτησίαν. Εἶνε δοῦλοι κανενὸς μυστικοῦ συλλόγου, εἰς τὸν ὁποῖον ἔδωκαν τὸ ὄνομά των καὶ ἐπώλησαν τὴν ἐλευθερίαν των. Εἶνε δοῦλοι τῆς ἀχρειοτέρας καὶ σκληροτέρας μάστιγος, δοῦλοι τοῦ ἀνθρωπαρέσκου σεβασμοῦ, τοῦ φόβου, ὁ ὁποῖος ἀπολιθώνει τὴν σκέπιν των, τοὺς λόγους καὶ τὴν ζωὴν των, καὶ τοὺς ἐξαναγκάζει νὰ ὁμιλοῦν καὶ νὰ πράττουν ἀντίθετα, πρὸς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα θέλουν.

Μάλιστα· ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος φαντάζεται ὅτι εἶνε ἐλευθερόφρων, εἶνε ἀπλούστατα μόνον δοῦλος. Τὸ βιβλίον, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὸ ψευδὲς ὄνομα τῆς ἐπιστήμης εὐρίσκει ὕλισμόν, τὸν ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀναιρέσῃ, ἀλλ' οὔτε καὶ ν' ἀποδείξῃ, αὐτὸ τὸ βιβλίον εἶναι ὁ κύριός του. Τὸ περιοδικόν, τὸ ὁποῖον διαρκῶς εἰς ἓν καὶ μόνον ἀσχολεῖται, νὰ ἐπιτίθεται δῆλα δὴ κατὰ παντός

ιεροῦ καὶ ὀσίου, εἶνε ὁ κύριός του. Ὁ διδάσκαλος, ὁ ὁποῖος τὸν διδάσκει τόσας ἐλαφρὰς πλάνας, εἶνε ὁ κυριός του. Ὁ σύντροφος, ὁ συνάδελφος, ὁ γείτων, οἱ μεταδίδοντες εἰς αὐτὸν βλαβεράς ἰδέας καὶ διεφθερμένας ἐννοίας, τὰς ὁποίας δὲν τολμᾷ ν' ἀναιρέσῃ, εἶνε οἱ κύριοί του. Πόσαι δεισιδαιμονίαι πληροῦν τὸν νοῦν του, τὸν ὁποῖον θεωρεῖ ἐλεύθερον! Πόσα φαντάσματα τὸν κάμνουν νὰ τρέμη! Πόσα εἰδῶλα προσκυνεῖ! Λυπεῖται κανεὶς νὰ τὸν βλέπη εἰς τοιαύτην δουλοφροσύνην. Καὶ εἶνε αὐτὸ δικαία τιμωρία διὰ τὴν αὐθάδη ἀξίωσίν του νὰ νομίζῃ, ὅτι εἰμπορεῖ νὰ ἀποφύγῃ τὸν ἀληθινὸν κύριον, τὸν Θεόν. Οἱ ἐλευθερόφρονες φρονοῦν, ὅτι εἶνε ἐλεύθεροι. Ὅποια ἀγροῖκος πλάνη! Δὲν γνωρίζω δουλείαν, μὲ τὴν ὁποίαν νὰ εἰμπορῇ νὰ συγκριθῇ ἡ δουλεία των.

γ'. Λέγουν ὅτι εἶνε «διανοούμενοι». Εἶνε ἄρά γε ἀληθὲς τοῦτο; Ἐγὼ ἰσχυρίζομαι, ὅτι, ἀπ' ἐναντίας, οἱ ἀληθεῖς διανοούμενοι, οἱ ἀληθῶς δῆλα δὴ φιλοσοφοῦντες ἐπὶ τῶν πραγμάτων, εἴμεθα ἡμεῖς, οἱ χριστιανοί. Διότι, 1) εἰς τὰς τάξεις μας ἀριθμοῦμεν τὰς μεγαλειτέρας φιλοσοφικὰς διανοίας, καὶ καθ' ὅλους τοὺς 19 χριστιανικοὺς αἰῶνας μεταξὺ ἡμῶν ἀνεδείχθησαν τὰ μεγαλιέτερα εἰς ὅλα τὰ πεδία τῆς γνώσεως καὶ τῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως πνεύματα· καὶ 2) καὶ ἂν μερικαὶ ἀλήθειαι εἶνε ἀκατάληπτοι εἰς τὸν νοῦν μας, καμμία ὅμως ἐξ αὐτῶν δὲν ἀντιφάσκει πρὸς τὸν νοῦν, ἀλλ', ἀπ' ἐναντίας, ὅλαι αἱ ἀλήθειαι τὸν ἐνισχύουν καὶ τὸν τελειοιοῦν. Ὅταν τῷ 1849 ὁ Τιερ ὑπερήσπιζεν ἐν τῇ Βουλῇ τὴν ἐλευθερίαν τῆς διδασκαλίας, ἀνέκραξέ τις: «ἄλλως τε ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἐχθρὸς τῆς ἐλευθέρας σκέψεως, αὐτοῦ τοῦ δόγματος τῆς συγχρόνου κοινωνίας». Καὶ ὁ Τιερ ἀπήντησε: «κολλακεύομαι ὅτι καὶ ἐγὼ ἀνήκω εἰς τὴν κοινωνίαν αὐτήν. Πολὺ ἐμελέτησα τὴν οὕτω καλουμένην ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως, καὶ ἐπέισθην, ὅτι μόνον τοὺς μὴ πλασθέντας διὰ τὴν σκέψιν ἡ ὀρησκεία ἐμποδίζει νὰ σκέπτονται».

Οἱ ἐλευθερόφρονες ἰσχυρίζονται, ὅτι ὅλα τὰ γνωρίζουν, διότι εἰς τίποτε δὲν πιστεύουν. Πλανῶνται. Κατ' οὐσίαν, οὔτε ἐλεύθεροι εἶνε, οὔτε διανοούμενοι. Εἶδον ἐγὼ ἐκ τοῦ πλησίον αὐτοὺς

τοὺς κομπορρήμονας, λέγει ὁ Λαμορσιέρ. Τοὺς συναναστράφην. Ὅνομάζουσι τοὺς ἑαυτοὺς των ἐλευθερόφρονας, καὶ ὅμως εἶνε δεμένοι. Οὐδὲν περὶ οὐδενὸς γνωρίζουσι, οὔτε τὴν ἀνοησίαν των ἐννοοῦν. Λέγουσι, ὅτι ἔχουσι ἰδικὰς των ἀρχὰς καὶ πεποιθήσεις, ἀλλ' αὐτὸ εἶναι μία ἐπιδεικτικὴ ἐπιτήδευσις, συχνότερον δὲ χονδροειδῆς πόθος. Καὶ ἐπειδὴ ὁμιλῶ περὶ ἐλευθεροφροσύνης, μὴ παραξενευθῆτε ὅτι θὰ ὁμιλήσω ἐλευθέρως. Ἐλευθερόφρονες καθ' ὅλου ὑπάρχουσι, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐλευθερώσουσι ὄχι τὸν νοῦν, ἀλλὰ τὴν συνειδησίαν των, διὰ νὰ προσκυνοῦν ὄχι τὸν «λόγον», ἀλλὰ τὸν Θεὸν τοῦ «λόγου», διὰ νὰ ἀποβάλλουσι ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν των τὸν ζυγὸν πάσης ἠθικῆς, ἀφοῦ ὅλως διόλου ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν θρησκείαν. Γίνονται λοιπὸν συνήθως ἐλευθερόφρονες διὰ νὰ εἰμποροῦν νὰ κάμνουσι ὅτι, θέλουσι καὶ νὰ ζοῦν ἐλευθέρως. Αὐτὰ εἶνε τὰ κρυπτόμενα ὀπισθεν τῆς τριπλῆς προσώπιδος: τῆς προσποιητῆς ἀπιστίας, τῆς κιβδήλου ἐλευθερίας καὶ τῆς ὅσον στενῆς, τόσον καὶ ἀπαιτητικῆς σκέψεως.

Γ'. «Εἶμαι ἐλευθερόφρων». Ἡ φράσις φανερώνει *τυραννίαν*. Εἶνε πράγματι ἐκπληκτικὸν ὅτι, ὅσοι λέγουσι «εἶμαι ἐλεύθερος νὰ μὴ πιστεύω εἰς τίποτε», οἱ ἴδιοι μὲ περισσότερον τόνον κηρύττουσι: «δὲν θέλομεν νὰ ἦνε καὶ οἱ ἄλλοι ἐλεύθεροι νὰ πιστεύουσι εἰς ὅ,τι θέλουσι». Διὰ τὸν ἑαυτὸν των ἀξιοῦν ἐλευθερίαν· εἰς τοὺς ἄλλους δὲν τὴν ἐπιτρέπουσι· ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας καταπνίγουσι πᾶσαν ἐλευθερίαν.

«Εἶμαι ἐλευθερόφρων», καὶ δι' αὐτὸ δὲν θέλω καμμία χριστιανικὴ πομπὴ νὰ περνᾷ εἰς τὸν δρόμον· δὲν θέλω αὐτοὶ οἱ μαυροφορεμένοι παπάδες νὰ συνέρχονται ἐλευθέρως διὰ νὰ προσεύχονται· δὲν θέλω οἱ ἄνθρωποι νὰ εἶνε ἐλεύθεροι νὰ προσεύχονται ἢ νὰ ἐπισκέπτονται τοὺς παπάδες, νὰ πηγαίνουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, νὰ μεταλαμβάνουσι. Ἄν οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι εἶνε χριστιανοί, πρέπει νὰ παυθοῦν ἀπὸ τὰς θέσεις των καὶ νὰ πεινάσουσι. Δὲν θέλω οἱ πατέρες οἰκογενειῶν νὰ ἀνατρέφουσι τὰ τέκνα των ὅπως θέλουσι. Ἐγὼ εἶμαι Ζιορέζ*, καὶ ἰδιοποιουμαι τὸ δικαίωμα νὰ ἀνατρέφω τὰ τέκνα μου ὅπως θέλω, τὸ ἴδιο

* Σημ. μετ. Ὁ τέως ἀρχηγὸς τῶν Γάλλων σοσιαλιστῶν.

ὁμως δικαίωμα ἀφαιρῶ ἀπὸ χιλίους πατέρας οἰκογενειῶν. «Εἶμαι ἐλευθερόφρων»· αὐτὸ σημαίνει ὅτι, ὅσοι δὲν εἶνε μὲ ἔμὲ τῶν αὐτῶν ἰδεῶν, πρέπει νὰ στερηθοῦν τὸ δικαίωμα νὰ συνέρχονται ἐλευθέρως, νὰ στερηθοῦν τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρως ἐκπαιδεύσεως, νὰ ἀφαιρεθῇ ἀπ' αὐτοὺς ἡ στοιχειώδης ἐλευθερία νὰ ἔχουν θρησκείαν καὶ νὰ τὴν ὁμολογοῦν παρρησίᾳ. Οἱ ἐλευθερόφρονες εἶνε ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν μὲν ὅλοι νὰ σκέπτονται ἐλευθέρως, ὑπὸ τὸν ὄρον ὁμως νὰ σκέπτονται ὅπως αὐτοί. Δὲν εἶνε λοιπὸν γελωτοποιοὶ μὲ φενάκην; Πρέπει νὰ σχίσωμεν τὴν φενάκην των καὶ νὰ τοὺς παρουσιάσωμεν ὁποῖο πράγματι εἶνε. Ἀποσπῶμεν λοιπὸν τὴν φενάκην ἀπὸ τὸ πρόσωπὸν των, καὶ βλέπομεν τί κρύπτεται ὀπισθὲν τῆς: *μωρία, πλάνη καὶ τυραννία.*

Μὴ φοβεῖσθε περισσότερον τοῦ δέοντος τὴν αὐθάδειαν τῆς «ἐλευθεροφροσύνης» καὶ τὰς ἐπιθέσεις τῶν «ἐλευθεροφρόνων» κατὰ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. Δὲν γνωρίζω ἂν ὁ πόλεμος αὐτὸς κατὰ τῆς θρησκείας θὰ διαρκέσῃ ἀκόμη ἐπὶ μακρόν. Γνωρίζω ὁμως καλῶς τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα. Ὅσοι σήμερον μὲ μωρίαν καὶ λύσσαν ἐπιτίθενται κατὰ τῆς θρησκείας μας, φρονοῦν, ὅτι θὰ μᾶς ἐκμηδενίσουν. Ἐσκαψαν λάκκον καὶ ἤνοιξαν ἄβυσσον, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ πέσουν μὲν μαζὺ μας, ἀλλὰ μόνοι αὐτοὶ δὲν θὰ εἰμπορέσουν νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ αὐτήν. Θὰ σαπίσουν εἰς τοὺς τάφους των, ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία θὰ ζῆ ἀπολαύουσα τοῦ γενικοῦ σεβασμοῦ τῶν τιμίων ἀνθρώπων, θὰ ζῆ εὐεργετικὴ διὰ τοὺς ἐχθροὺς τῆς καὶ τοὺς φίλους τῆς, θὰ ζῆ ἀθάνατος, διότι εἶναι *θ ε ί α.*

Μετάφρ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ (†)*

---

* Ἡ παροῦσα μετάφρασις δημοσιεύεται ἀντὶ μνημοσύνου, ἐπὶ τῆ συμπληρώσει ἐξαετίας ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία» ἀειμνήστου Καθηγητοῦ *Γρηγορίου Παπαμιχαήλ* (25 Ἰαν. 1956).

ΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΑΙ ΤΟΥ ΑΤΟΜΙΚΟΥ ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΟΥ

Ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἀγωνίζεται διὰ τὸν πνευματικόν του καταρτισμόν, δὲν ἔχει μόνον νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς ἐπιθέσεις καὶ μεθοδείας τοῦ Διαβόλου, περὶ τῶν ὁποίων ἐγένετο λόγος εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον τοῦ «Ἐφημερίου», ἀλλὰ καὶ τὰς κακὰς παρορμήσεις τόσον τοῦ κακοῦ περιβάλλοντος, ὅσον καὶ τοῦ «παιοῦ ἀνθρώπου».

Ἡ πρώτη δυσκολία, ἡ ὁποία δημιουργεῖται εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Χριστιανοῦ ἐκ τοῦ κακοῦ περιβάλλοντος, εἶναι αἰ εἰ ρ ω ν ε ῖ α ι. Πολλοὶ μὲ δηκτικότητα καὶ μορφασμούς θὰ τὸν εἰρωνευθοῦν, θὰ μειδιάσουν εἰς βάρος του καὶ θὰ τὸν χαρακτηρίσουν ὡς ἀσυγχρόνιστον, ὀπισθοδρομικόν, καθυστερημένον. Οἱ Φαρισαῖοι καὶ αὐτὸν τὸν Κύριον εἰρωνεύοντο, λέγοντες: «Ἐλοιδόρησαν αὐτὸν καὶ εἶπον· σὺ εἶ μαθητῆς ἐκείνου· ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωϋσέως ἐσμέν μαθηταί» (Ἰω. θ', 28). Αἱ εἰρωνεῖαι ὅμως αὐταὶ δὲν εἶναι ἱκαναὶ νὰ κάμψουν τὸν Χριστιανόν. Οὗτος εἶναι σταθερὸς εἰς τὰς ἀρχάς του. Δὲν εἶναι ἀνεμοδείκτης, οὔτε χαμαιλέων. Δὲν ἀφήνει τὴν προσωπικότητά του νὰ ἰσοπεδωθῇ ὑπὸ τὸν ὀδοστρωτῆρα τῆς μάζης. Δὲν ἐλίσσεται, οὔτε κάμνει συμβιβασμούς. Ἔχει τὴν χαράν, περὶ τῆς ὁποίας ὠμίλει ὁ Κύριος, ὅταν ἔλεγε: «Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πανηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Ματθ. ε', 11-12). Ἡ ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν εἰρωνεῖα εἶναι ἀκριβῶς ἀπόδειξις τοῦ ὀρθοῦ προσανατολισμοῦ των. Τί εἶπεν ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔβαλλον ἐναντίον του; «Σὲ ποιά καρυδιὰ πετοῦν τὰ παιδιὰ πέτρες;». «Σὲ ἐκείνην ποῦ ἔχει πολλὰ καρυδιὰ», ἦτο ἡ ἀπάντησις¹.

Ἐπειτα μεγάλη προσοχὴ χρειάζεται εἰς τὰς βλαβεράς ἐπιδράσεις τοῦ περιβάλλοντος, τὸ ὁποῖον εἶναι πλήρες

1. «Ὁλοκληρωμένοι προσωπικότητες», ἔκδ. Ἐκδοτικῆς Διακονίας, σελ. 216-217.

παγίδων. Ειδικώτερον χρειάζεται προσοχή εις τὸ ζήτημα τῆς ἀποφυγῆς τοῦ κακοῦ παραδείγματος πολλῶν, οἱ ὅποιοι ἀσκοῦν κακὴν ἐπίδρασιν εἰς τοὺς ἄλλους. Πολλάκις δυστυχῶς καὶ αὐτὸ τὸ οἰκογενειακὸν περιβάλλον, ἕνεκα ἐλλείψεως χριστιανικῆς παραδόσεως, εἶναι δυνατὸν νὰ ποδηγητήσῃ εἰς τὸ κακὸν καὶ τὴν ἀμαρτίαν. Ὁ τρόπος ζωῆς πολλῶν «μοντέρνων» οἰκογενειῶν τὸ ἄφθονον χρῆμα· τὸ παράδειγμα ἀνθρώπων ὑποδουλωθέντων εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον ἢ τὴν αἰσθησιακὴν ζωὴν ἢ τὸν ἀλκοολισμόν· αἱ εὐκολοὶ ἐπιτυχίαι τῶν ἀρριβιστῶν καὶ πολλῶν ἀκολουθούντων τὴν ὁδὸν τῆς «ἡσσανος προσπαθείας»· πολλὰ βιβλία καὶ εἰκονογραφημένα περιοδικά· ἡ ὑποβολή, τὴν ὁποίαν ἀσκοῦν πλεῖστα ἐκμαυλιστικαί καὶ ἐγκληματικαὶ κινηματογραφικαὶ ταινίαι· πολλὰ ραδιοφωνικὰ προγράμματα κ.τ.τ. ἀποχαυνώνουν τὴν ψυχὴν πολλῶν, καθιστοῦν αὐτοὺς ἀξιολογικῶς τυφλοὺς, ιδεολογικῶς ἀνεστίους, ἀνερματίστους καὶ πνευματικῶς ὑπνοβάτας. Ὡστε ἐκ μέρους τοῦ χριστιανοῦ ἀπαιτεῖται συναγερμὸς καὶ ἐπιφυλακὴ. Οὗτος οὐδέποτε ἀνέχεται νὰ εἶναι οὐραγὸς τῆς ἐκτροχιασθείσης κοινωνίας, ἢ ἐξάρτημα καὶ τελευταῖος τροχὸς τῆς κοινωνικῆς ἀμάξεως, ἀλλὰ θέλει νὰ προπορεύεται, νὰ εἶναι ὁ πρωτοπόρος σκαπανεὺς, ὁ σηματοφόρος, ὁ ρηξικέλευθος πνευματικὸς ἡγέτης. Κατ' ἐξοχὴν δι' αὐτὸν ἰσχύουν οἱ ἐν τῷ «Κρίτωνι» τοῦ Πλάτωνος λόγοι τοῦ Σωκράτους: «Οὐδὲ πᾶν ἡμῖν φροντιστέον τί ἐροῦσιν οἱ πολλοί..., ἀλλ' ὅ,τι ὁ ἐπαῖων, ὁ εἶς, ἢ ἀλήθεια».

Ἰδιαιτέρως ὁ χριστιανὸς προσέχει εἰς τὸ ζήτημα τοῦ κινηματογράφου καὶ τοῦ βιβλίου ἢ περιοδικοῦ. «Σχολεῖον τοῦ ἐγκλήματος» χαρακτηρίζονται αἱ πλεῖστα τῶν κινηματογραφικῶν ταινιῶν, αἱ ὅποια ἔχουν ρυπαρὸν περιεχόμενον.

Δι' αὐτὸ ὁ Χριστιανὸς θὰ μείνῃ μακρὰν τῆς ἐπιδράσεως παντὸς ἀσέμνου καὶ ὑπόπτου θεάματος. Προσοχὴ ἐπίσης καὶ εἰς τὸ ἐντυπον. Ὁ Γκαῖτε ἔγραφε: «Κοκκινίζω ἀπὸ ἐντροπῆς, ὅταν σκέπτομαι, ὅτι τὸ ἔργον αὐτό—ὁ Βέρθερος—εἶναι ἰδικόν μου». Ἄς σημειωθῇ, ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἐδημιούργησε κῦμα αὐτοκτονιῶν. Ὁ Ζολὰ πάλιν ἀπηγόρευεν εἰς τὰ παιδιὰ του

νά διαβάζουν τὰ βιβλία του. «Στις τροπικές χώρες τῆς Ἀφρικῆς ὑπάρχει ἓνα ἔντομο γνωστό μὲ τὸ ὄνομα τσέ-τσέ, ποῦ ὅταν τσιμπήσῃ, τὴν ἴδια στιγμή δὲν τοῦ κάνει μεγάλο κακό, ἀλλὰ ἀργότερα ἐκδηλώνονται τὰ θανατηφόρα ἀποτελέσματά του καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἐπειδὴ πλέον εἶναι πολὺ ἀργά, ἀδυνατεῖ νὰ θεραπεύσῃ τὸ κακό. Τὸ ἴδιο καὶ οἱ ἀνήθικες σκέψεις καὶ νοσηρὲς φαντασίες, ποῦ προξενοῦνται μὲ τὰ ρυπαρογραφήματα. Νομίζει κανεὶς πρὸς στιγμήν, ὅτι τὸν ἀφήνουν ἀδιάφορο, ἀλλὰ δὲν ἀργοῦν νὰ ὀδηγήσουν στὴν διαφθορὰ καὶ στὴν καταστροφὴ, χωρὶς νὰ μπορῇ κανεὶς νὰ δώσῃ τῇ σωτηρίᾳ. Τὸ δικαστήριον τῶν Βρυξελλῶν πρὸ ἐτῶν κατεδίκασε μιὰ νέα μόνον σὲ δέκα χρόνια φυλάκισι γιὰ μιὰ πατροκτονία. Οἱ δικαστὲς ἔλαβαν ὑπ' ὄψιν τοὺς τὸ ἀκόλουθο ἐλαφρυντικὸ: Ὁ πατέρας τῆς, γιὰ νὰ τὴν ἀποτρέψῃ νὰ ἀσπασθῇ τὸν μοναχικὸ βίον, τῆς ἔδωσε νὰ διαβάσῃ πολλὰ ρυπαρογραφήματα. «Διάβασε αὐτά, τῆς ἔλεγε συχνά, δίνοντάς τῆς ἀνήθικα βιβλία, κι' ἔπειτα θὰ ἀποφασίσῃς τί θὰ γίνῃς». Ἡ νέα ἀκολούθησε τίς ὀδηγίαις τοῦ πατέρα τῆς καὶ ἔφθασε ἐκεῖ, ποῦ ἔφθασε»².

Ἄλλ' ἡ προσπάθεια τοῦ ἀτομικοῦ καταρτισμοῦ δὲν προσκρούει μόνον εἰς τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας προβάλλει ὁ Διάβολος καὶ τὸ κακὸν περιβάλλον. Ἐπὶ πλέον καὶ ὁ ἐν ἡμῖν «παλαιὸς ἄνθρωπος» συχνάκις δημιουργεῖ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ὑπερπηδήσωμεν. Ἀφ' ὅτου οἱ πρωτόπλαστοι ἡμάρτησαν, ἡ ψυχὴ ἀφ' ἑαυτῆς κλίνει καὶ ῥέπει πρὸς τὸ κακόν. «Ἐγκεῖται (=εἶναι ἀφωσιωμένη, ῥέπει) ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ» (Γεν. η', 21). Περὶ τῆς ροπῆς καὶ κλίσεως πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ ὁ Ἅπ. Παῦλος λέγει τὰ ἀκόλουθα: «Βλέπω ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοῦς μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου» (Ρωμ. ζ', 23). Ταῦτα λέγει ὁ θεῖος Παῦλος, ὁμιλῶν ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἀναγεννηθῆ, ἀλλὰ κυριεύεται ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ ὡς αἰχμάλωτος παρασύρεται ὑπ' αὐτῆς. Καὶ κατὰ τὸν θεῖον Ἰάκωβον ἕκαστος ἐπηρεάζεται καὶ παρακινεῖται εἰς τὸ κακόν ὑπὸ τῆς ἰδικῆς του

2. «Ἐκκλησία καὶ Κοινωνία», ἔκδ. Ζωῆς, σελ. 214-219.

κακῆς ἐπιθυμίας δελεαζόμενος καὶ ἐξωθούμενος. « Ἐκαστος δέ, -λέγει-, πειράζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος· εἴτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν· ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον» (Ἰακ. α', 14-15).

Ἐκάστην ἐσπέραν ὁ ὄσιος Ἡσύχιος ἠσθάνετο πολὺ κουρασμένος. Ὅταν τὸν ἠρώτησεν ὁ ἡγούμενος πόθεν προέρχεται ἡ κόπωση αὐτῆ, ἐκεῖνος ἀπήνησεν:

« Ἐχω τόσες ἐργασίες κάθε μέρα! Ἐχω δυὸ γεράκια ποὺ πρέπει νὰ τὰ τιθασσεύω, δυὸ λαγούς ποὺ πρέπει νὰ τοὺς γυμνάζω, ἓνα δράκοντα ποὺ πρέπει νὰ φυλάγω, ἓνα λιοντάρι ποὺ μ' αὐτὸ πρέπει καθημερινὰ νὰ μάχωμαι, καὶ ἓνα ἄρρωστο ποὺ πρέπει νὰ περιποιῶμαι». Ὁ ἡγούμενος ἐκπληκτος ἠρώτησε νὰ μάθῃ τί σημαίνουν ὅλα αὐτά. «Τὰ δυὸ γεράκια εἶναι τὰ μάτια μου. Πρέπει νὰ τὰ προφυλάσσω γιὰ νὰ μὴ ἰδοῦν κάτι ποὺ θὰ μὲ βλάψῃ. Οἱ δυὸ λαγοὶ εἶναι τὰ πόδια μου. Πρέπει νὰ τὰ κρατῶ, γιὰ νὰ μὴ πάρουν τὸ δρόμο τῆς ἁμαρτίας. Οἱ δυὸ ἀετοὶ εἶναι τὰ χέρια μου. Πρέπει νὰ ἐργάζωμαι μ' αὐτὰ διὰ νὰ ζῶ. Ὁ δράκοντας εἶναι ἡ γλωσσά μου, πρέπει νὰ τὴν δεσμεύω. Ὁ λέοντας εἶναι ἡ καρδιά μου. Μ' αὐτὴν πρέπει διαρκῶς ν' ἀγωνίζωμαι. Καὶ ὁ ἄρρωστος εἶναι τὸ σῶμά μου. Πρέπει νὰ τὸ φροντίζω καὶ νὰ τὸ περιποιῶμαι, γιὰ νὰ κατοικῇ σ' αὐτὸ ἡ ψυχὴ μου».

Ἐκ τούτων γίνεται φανερόν, ὅτι ὁ Χριστιανὸς εἰς τὸν πνευματικόν του ἀγῶνα δὲν πρέπει νὰ εἶναι βραδύς, ἀμελής καὶ ὀκνηρός, ἀλλὰ νὰ εἶναι θερμὸς καὶ διάπυρος. «Τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες» (Ρωμ. ιβ'. 11). «Πρέπει νὰ ἐκδιώξωμεν ἐκ τῆς ψυχῆς τὴν νωθρότητα καὶ τὴν ἀκηδίαν καὶ νὰ σπεύσωμεν μὲ θάρρος πρὸς τὸν Σωτῆρα, διὰ νὰ νεκρώσωμεν τὸν «παλαιὸν ἄνθρωπον» καὶ νὰ περιπατήσωμεν «ἐν καινότητι ζωῆς», ἐνδύομενοι «τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα» (Ρωμ. ζ', 4. Ἐφεσ. δ', 24).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

3. Εὐσεβίου Ματθοπούλου, Ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου⁵, Ἀθῆναι 1929, σελ. 236 ἐξ.

4. «Ὤλοκληρωμένοι προσωπικότητες», σελ. 219-220.

Η ΒΛΑΣΦΗΜΙΑ ΣΤΙΓΜΑ ΘΛΙΒΕΡΟ ΤΟΥ ΑΙΩΝΟΣ ΜΑΣ

3. ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ ΒΛΑΣΦΗΜΩΝ

α) Οί άμόρφωτοι και έπιπόλαιοι. Αυτό βλασφημοῦν τόν Θεόν και τά θεϊα χωρίς νά συναισθάνωνται έπακριβώς τί κάνουν. Και δέν άπαλλάσσονται βέβαια άπ' τήν εύθύνη γι' αυτό τους τό όλίσθημα. Έν τούτοις ή θέσις των εΐναι πιδ έλαφρά. Γιατί κατόπιν μετανοοῦν. Θλιβονται και στενοχωροῦνται για τήν άμαρτία τους. Κι' έπιθυμοῦν νά μή ξαναπέσουν σ' αυτό τους τό σφάλμα. Σ' αυτόν τόν τύπο ή βλασφημία εΐναι άποτέλεσμα κακήσ έξεως, άσταθείας χαρακτήρος και έπιπολαιότητος.

Παράδειγμα κλασσικό εΐναι ό άγροϊκος και άσταθής 'Ιουδαϊκός λαός. Τόν βλέπομε τώρα νά ύποδέχεται μ' ένθουσιασμό άσυγκράτητο τόν Κύριο, ψάλλοντας ιαχές και ύμνους έπινίκιους. «Ώσανά τῷ υιῷ Δαυΐδ· εύλογημένος ό ερχόμενος έν όνόματι Κυρίου) (Ματθ. κα', 9). Κι' ύστερα από λίγες μέρες μετεβλήθη- κεν άπερίσκεπτα σέ βλάσφημο κατήγορο τού 'Ιησοῦ. «Οί δέ έπέκεινον φωναΐς μεγάλας αϊτούμενοι αυτόν σταυρωθῆναι, και κατίσχυον αϊ φωναί αυτόν και τών άρχιερέων (Λουκ. κγ' 23). Και έκραζον με μανία· κι' έξητοῦσαν με άξίωσι καταπληκτική «ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αυτόν»! ('Ιωάν. ιθ', 15).

β) Οί μορφωμένοι και άσεβεΐς. Στήν κατηγορία αυτή εύρίσκονται οί άνθρωποι, που σκόπιμα, με θράσος και άναΐδεια, διαβάλλουν τά θσια και τά ιερά τῆς Πίστεως. Τί θλιβερό κατάντημα!

"Άνθρωποι αυτοί τῆς έπιστήμης· έπίσημοι άνδρες τῆς κοινωνίας, στους όποιους έχει έμπιστευθῆ ή διαφύλαξις τών θεμελιών και ιδεωδών τῆς ζωῆς, θεματοφύλακες μ' άλλα λόγια τών τιμαλφεστέρων άξιῶν, τῆς πίστεως, τῆς πατρίδος, τῆς οικογενείας, συλλαμβάνονται λιποτάκται και προδόται! Εΐναι καταπατηταί θεϊων και ανθρώπινων νόμων. Γιατί, με λόγια και με έργα, βλασφημοῦν άναίσχυοντα τόν Θεόν και τά θεϊα. Καμμιά δικαιολογία δέν ήμπορεΐ γι' αυτούς νά σταθῆ. "Εχουν άπόλυτα έπίγνωσι τών ενεργειῶν των. Εΐναι γι' αυτό άξιοκατάκριτοι. Και συγκαταλέγονται με τους άπαισίους έχθρους και άσεβεΐς βλασφήμους τῆς 'Ορθοδόξου Πίστεως και 'Αληθείας, τους αίρετικούς. Δέν χρησιμοποιοῦν αυτοί κάθε μέσο για νά κλονίσουν τό αϊώνιο και άκατάλυτο οικοδόμημα τῆς 'Ορθοδόξου 'Ομολογίας και 'Εκκλησίας μας; Και δέν προσπα-

θοῦν μὲ κάθε τρόπο νὰ δηλητηριάσουν τὴν ὀρθόδοξο πνευματικὴ μας ὑπαρξί με τίς ἀπόβλητες καὶ ἀπαράδεκτες διδασκαλίες τους; Ναί· ὅλοι αὐτοὶ ἀντιγράφουν τὰς μεθόδους καὶ ἀκολουθοῦν τὸ παράδειγμα τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων τοῦ Ἰουδαικοῦ λαοῦ. Γιατὶ με τὰς βλασφημίας των παρασύρουν στὸ κακὸ πολλοὺς ἀμορφώτους. Ἀλλὰ καὶ ξανασταυρώνουν τὸ Χριστό, με τὴν ἀνίερη συμπεριφορὰ τους.

Ἰδέτε τὰ πρότυπά των. Παρουσιάζουν σὰν βλάσφημο τὸν Κύριο τῆς δόξης, ἐνῶ αὐτοὶ ἄλλο δὲν κάνουν παρά οἰκτρά νὰ τὸν βλασφημοῦν (Ματθ. θ', 3. κς', 65. Μάρκ. β', 7. ιδ', 64. ιε' 29. Λουκ. ε', 21, κβ', 65. κγ' 39). Τὸν συκοφαντοῦν καὶ τὸν καταδιώκουν. Τὸν ἀρνοῦνται καὶ τὸν θανατώνουν στὸ Σταυρό! Ἀλλὰ γι' αὐτούς, πολὺ δίκαια, ὁ Δίκαιος εἶπε τὰ περίφημα «Οὐαί»! (Ματθ. κγ', 13-16).

γ) Οἱ παράλογοι καὶ ἄφρονες. Δὲν ἀπολείπουν καὶ ἄλλοι τύποι βλασφημῶν, γιὰ τοὺς ὁποίους χαρακτηριστικὸ γνώρισμα εἶναι ἡ αὐθάδεια, ὁ ὑπερφίαλος καὶ θρασύς ἐγωϊσμός, ἡ ἀλαζονεία, τὸ ἄθλιο προσωπικὸ συμφέρον, ἡ ἀφροσύνη.

Κι' ἐδῶ θὰ ἤμπορούσαμε, σὰν παράδειγμα ὀλοφώτεινο, ν' ἀναφέρωμε τὸν ἔλεεινὸ ἐκεῖνο ληστή, πού κρεμάστηκε γιὰ τὰ ἐγκλήματά του. Ἔβλεπε πὼς μαζί του ἔπασχε ἄδικο κι' ὑπέφερε θάνατο μαρτυρικὸ καὶ ἐπονείδιστο ὁ ἀναμάρτητος καὶ ἀθῶος Ἰησοῦς, ὁ Ὅποιος ποτὲ δὲν ἔκαμε καμιὰ ἀμαρτία, οὔτε εὑρέθηκε δόλος ἢ ψέμμα στὸ πανάγιο στόμα Του. Καὶ ὁ Ὅποιος ἐνῶ ἐδέχετο ἐμπαιγμοὺς καὶ ὕβρεις κι' ἔπασχε ἄδικο, δὲν ἐφοβέριζε μ' ἐκδικητικὲς ἀπειλὲς αὐτοὺς πού Τὸν ἀδικοῦσαν φοβερά καὶ Τὸν βλασφημοῦσαν, ἀλλ' ἀνέθεσε τὸν ἑαυτὸν Του στὸν Θεὸν πατέρα Του (Α' Πέτρ. β', 22-23). Ὁ ἄθλιος κακοῦργος τὸν βλασφημεῖ με κακία καὶ ἀδιαντροπία! Δὲν θέλει ν' ἀκούσῃ τίς διαμαρτυρίες τοῦ ἄλλου σταυρωμένου εὐγνώμονος ληστοῦ. Οὔτε ἀφήγει κανένα εὐγενικὸ συναίσθημα νὰ τὸν συγκινήσῃ. Αὐτὸς ζητεῖ ἀπ' τὸν Ἔσταυρωμένο Χριστὸ νὰ τὸν ἀποδεσμεύσῃ ἀπ' τὴν καταδίκη του. Δὲν τοῦ κάνει τὸ θέλημά του; Λυσσασμένοι Τὸν βλασφημεῖ!

Ζωηρὸ ἐπίσης παράδειγμα εἶναι τὸ ἐγχείρημα κάποιου γεωργοῦ. Ἀφηνίασε κυριολεκτικὰ γιατί κάποτε κάποια θεομηνία κατέστρεψε καὶ τὰ δικά του τὰ σπαρτά. Καὶ χάριν ἐκδικήσεως, ἄρπαξε τὸ ὄπλον του, καὶ με λύσσα ἐπυροβολοῦσε πρὸς τὸν οὐρανὸ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ!! Ὅποια παραφροσύνη!

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ
Ἱεροκλήρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως

ΤΑΠΕΙΝΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΣ ΤΟΥ ΑΠ. ΠΑΥΛΟΥ
ΑΠΟ ΤΟΝ κ. ΦΩΤΗ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

(Α' Κορινθ. ια' 19). «Δεῖ γὰρ καὶ τὰς αἱρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν». Πρέπει νὰ ὑπάρχουν οἱ αἱρέσεις μεταξύ σας, γιὰ νὰ γίνωνται φανεροὶ ἐκεῖνοι ἀπὸ σαῶς, ποὺ στέκονται στὴν σωστὴν πίστη». Τὸ ἴδιο πρᾶγμα εἶπε κι' ὁ Χριστός, μὲ ἄλλα λόγια «Ἀνάγκη γὰρ ἔλθεῖν τὰ σκάνδαλα» (Ματθ. ιη,7). Κατόπιν ὅμως λέγει «Πλὴν, οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται».

Στὸν σημερινὸ καιρὸ γέμισε ὁ κόσμος αἰρετικούς. Κοντὰ στὶς παλιὰς αἱρέσεις, ποὺ φανήκανε ἀπὸ καταβολῆς Χριστιανισμοῦ, παρουσιασθήκανε κι' ἄλλες καινούργιες, πιδὸ πονηρὲς ἀπ' τὶς πρῶτες, ἐπειδὴ ἔχουνε κρυμμένο τὸ δηλητήριον καὶ παραπλανοῦνε τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴ ψεύτικη εὐσέβειά τους. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς καινούργιους αἰρετικούς τραβᾶνε τὸν κόσμο, καλῶντας τον σὲ μιὰ εὐκολὴ θρησκεία, ὅπως ἔκανε ὁ Μωάμεθ, μιὰ θρησκεία ῥαχατλίδικη, δίχως...φόβο Θεοῦ, δίχως κακοπέραση καὶ στένεψη τοῦ κορμιοῦ, δίχως νηστεία, δίχως ἀγρυπνία, δίχως πολλὴ προσευχή, δίχως καμμιά συντριβή, δίχως μετάνοια γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας. "Ὅπως γίνονται μὲ τὶς μηχανὲς σήμερα, βολικὰ ὅλα τὰ πράγματα γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ὥστε νὰ μὴν κοπιᾷζῃ, ἔτσι ἔγινε καὶ ἡ θρησκεία βολικὴ, ἀπὸ κάποιους πρακτικούς ἀνθρώπους τῆς Δύσεως, θρησκεία τῆς καλοπέρασης καὶ τοῦ κομποῦ. «Ὁ Θεός, λένε οἱ πλάνοι αἰρετικοί, δὲν τιμωρεῖ κανέναν, τὰ συγχωρεῖ ὅλα, κι' αὐτὰ ποὺ λένε γιὰ τιμωρία τῶν ἁμαρτωλῶν τὰ φτιαξανε οἱ ἄνθρωποι». Τότε λοιπὸν δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ὑπάρχη ἡ θρησκεία ὁλότελα, ἀφοῦ ὁ καθένας θὰ πορευέται κατὰ τὸ θέλημα τῆς καρδιάς του. Μὰ ὁ Χριστός μᾶς εἶπε πὼς «ἡ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ βιάζεται καὶ οἱ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν» καὶ πὼς ὁ κακὸς ὑπηρέτης τιμωρήθηκε, κι' ὁλοένα φώναζε «Γρηγορήτε καὶ προσεύχεσθε» καὶ πὼς εἶναι «στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ πλατεία ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς». Ἀφοῦ ὁ Χριστός τὰ εἶπε αὐτὰ τόσο καθαρά καὶ πάλι, αὐτοὶ οἱ καταραμένοι αἰρετικοὶ διδάσκουνε τ' ἀνάποδα, στὸνομά του, φαντάσου ἂν τὰ ἔλεγε καὶ λίγο ἀπροσδιόριστα! Καὶ τί ἀπ' ὅσα εἶπε ὁ Κύριος ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, νὰ πρωτοαναφέρῃ κανένας; «Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε», εἶπε στοὺς μαθητὲς του κατὰ

τὸν Μυστικὸ δειπνο. Καὶ στοὺς μακαρισμοὺς μακάρισε «τοὺς πενθοῦντας, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται», γιατί αὐτοὶ θὰ παρηγορηθοῦνε στὴν ἄλλη ζωὴ», τοὺς πεινῶντας καὶ διψῶντας τὴν δικαιοσύνη», «τοὺς δεδιωγμένους ἕνεκεν δικαιοσύνης», καὶ ἐκείνους ποὺ θὰ ὀνειδίσουν οἱ ἄνθρωποι. Μήπως εἶναι αὐτὸς ὁ εὐκόλος καὶ καλοπερασμένος, ὁ ἀξέγνοιαστος χριστιανισμὸς ποὺ διδάσκουνε οἱ πρακτικοὶ καὶ βολικοὶ κήρυκες τοῦ καιροῦ μας; Δὲν βάζουνε, τοῦλάχιστο, στὸν νοῦ τους τὰ λόγια ποὺ εἶπανε στοὺς μαθητὲς τους ὁ Παῦλος κί ὁ Βαρνάβας· «ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ». Ἀλλά, μήπως ὑπάρχει καὶ μέρος στὸ Εὐαγγέλιο καὶ στὰ ἄλλα ἱερά βιβλία ποὺ νὰ μὴν γίνεταί λόγος γιὰ τὴν κακοπάθησιν ποὺ θὰ ὑποφέρουν οἱ πιστοί, σὲ κάθε περίστασι; Ὁ Χριστιανός, σὲ ὅλη τὴ ζωὴ του, σὲ ὅ,τι κάνει καὶ σὲ ὅ,τι διαλογίζεται, σηκώνει τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ. Γιὰ τοῦτο λέγει ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος «Ὅσο ἐνάρετη ζωὴ κί ἂν κάνουμε, ἂν δὲν ἔχουμε καρδιὰ συντριμμένη καὶ ταπεινωμένη, γιὰ τίποτα δὲν λογαριάζεται».

Ὡ, ἀνόητοι αἰρετικοί, ποὺ διδάσκετε τὸν εὐκόλον Χριστιανισμό, χάσατε τίς φρένες σας, ἢ ξέρετε πὼς τὸ δόλωμα τῆς καλοπέρασιν τραβᾷ τοὺς ἀνθρώπους σὰν τὰ πεινασμένα ψάρια, καὶ λέτε αὐτὲς τίς ἀνοησίες, χωρὶς νὰ ντρεπόσατε; Σὲ ποιούς εἶπε ὁ Κύριος «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς; Μήπως τὸ εἶπε στοὺς καλοπερασμένους καὶ στοὺς ἀξέγνοιαστους τοῦ δικοῦ σας εὐδαιμονικοῦ Χριστιανισμοῦ; Σὲ ποιούς εἶπε. «Ὅποιος θέλει νᾶρθῃ ἑξοπίσω μου, ἄς ἀρνηθεῖ τὸν ἑαυτό του κί ἄς σηκώσει τὸν σταυρὸ του κί ἄς μ' ἀκολουθήσει»; Καὶ τί ἄλλο θὰ πῆ νὰ ἀρνηθῆ τὸν ἑαυτό του; Παρὰ νὰ ἀρνηθῆ ὅσα βολικὰ καὶ εὐχάριστα γιὰ τὴ σάρκα του; Ἐσεῖς ὅμως λέτε πὼς ὁ Χριστὸς δὲν ζητᾷ τέτοια σκληρὰ κί ἀπάνθρωπα πράγματα. Βέβαια, ἐσεῖς ἤσαστε εὐσπλαγχοὶ, πῶς πονετικοὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ἀπὸ Ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἔπλασε, καὶ διορθώνετε τὴν διδασκαλίαν του. Θεομπαῖχτες!

Γιὰ σᾶς, ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀχόρταγη σάρκα σας κί ἡ καλοπέρασὴ της, ἡ ἀναισθησία τῆς ψυχῆς καὶ ὁ βαρὺς ὕπνος της. Ἐσεῖς ἔχετε δάσκαλο τὸν σατανᾶ, καὶ σᾶς βάζει νὰ γίνετε κήρυκες τῆς καταραμένης τούτης διδασκαλίας, μὲ σκοπὸ νὰ παραπλανήστε τὰ ἀθῶα πρόβατα τοῦ Χριστοῦ, ποὺ εἶναι μέσα στὴν μάντρα του. Ληστὲς καὶ κλέφτες ἤσαστε, κατὰ τὰ λόγια του, καὶ θέλετε νὰ τὰ τραβήξετε ἔξω ἀπὸ τὴν μάντρα, μὲ τὰ δολερὰ δολώματά σας, καὶ νὰ τὰ πνίξετε.

Ἀλλά, ὅπως εἶπε ὁ Κύριος, καλλίτερα νὰ κρεμάσετε στὸν λαιμό σας μιὰ μολόπετρα καὶ νὰ πέσετε στὴν θάλασσα. Γιατί,

τὸ αἷμα αὐτῶν τῶν ψυχῶν ποῦ πέρνετε στὸν λαίμω σας, θὰ τὸ ζητήσῃ ὁ Θεὸς ἀπὸ σᾶς (Α' Κορινθ. ιγ' 4).

«Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ. Πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει». Ὁ ἀπόστολος ὕμνησε μὲ ἐνθουσιασμό τὴν ἀγάπη καὶ τὰ πολλὰ χαρίσματά της, γιατί τὴν εἶχε ὁ ἴδιος ἐνθρονισμένη μέσα στὴν καρδιά του. «Ἡ ἀγάπη, λέγει, εἶναι μακρόθυμη, συγχωρεῖ τὸ κακὸ ποῦ τῆς κάνουνε, εἶναι χρηστή, δὲν ζηλεύει, δὲν καμαρώνει μπροστὰ στοὺς ἄλλους, δὲν περιφανεύεται, δὲν κάνει ἄσχημα φερσίματα, δὲν ζητᾷ τὰ δικά της, δὲν γυρεύει τὰ δικαιώματά της, δὲν ἐρεθίζεται, δὲν λογαριάζει τὸ κακὸ ποῦ τῆς κάνουνε, δὲν χαίρεται, γιὰ τὴν ἀδικίαν, σὰν ὑποφέρειν ὁ ἄλλος, ἀλλὰ χαίρεται γιὰ τὴν ἀλήθεια. Ὅλα τὰ δέχεται, ὅλα τὰ πιστεύει, ὅλα τὰ ἐλπίζει, ὅλα τὰ ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη ποτὲ δὲν ξεπέφτει, δὲν σβύνει, δὲν χάνεται καὶ κατόπιν λέγει πὼς θὰ χαθοῦνε ὅλα, κ' οἱ προφητεῖες θὰ καταργηθοῦνε, κ' οἱ γλῶσσες θὰ πάψουνε νὰ μιλοῦνε, κ' ἡ γνώση θὰ καταργηθῇ», κ' αὐτὰ τὰ γράφει, θέλοντας νὰ πῆ πὼς μοναχὰ ἡ ἀγάπη δὲν θὰ καθῆ.

Κι' ἡ γνώση, λέγει πὼς θὰ καταργηθῇ, γιατί «τώρα σὲ τοῦτον τὸν κόσμον, γνωρίζουμε μοναχὰ ἓνα μέρος τῆς ἀληθείας, καὶ ἓνα μέρος της προφητεύουμε. Μὰ σὰν ἔλθει τὸ τέλειο, σὰν γνωρίσουμε τὸ τέλειο, τότε θα καταργηθῇ τὸ μέρος, τὸ μερικὸ. Τὸν καιρὸ ποῦ ἤμουνα νήπιον στὸ πνεῦμα, σὰν νήπιον μιλοῦσα, σὰν νήπιον φρονοῦσα, σὰν νήπιον συλλογιζόμουνα. Μὰ σὰν ἔγινα ἄνδρας, κατάργησα ὅσα εἶχα τότε ποῦ ἤμουνα νήπιον.

Γιατί, τώρα βλέπουμε μέσα ἀπὸ ἓναν καθρέπτη σὰν σὲ αἴνιγμα, ἀλλὰ τότε, ὅταν ἔλθει ὁ καιρὸς νὰ δοῦμε καλὰ τὴν ἀλήθεια, θὰ τὴν δοῦμε πρόσωπο μὲ πρόσωπο. Τώρα γνωρίζω ἀπὸ ἓνα μέρος, μὰ τότε θὰ γνωρίσω τὸν Θεὸ καλὰ, ὅπως καὶ μὲ γνώρισε ὁ Θεός. Καὶ τότε, σὰν θὰ φύγουνε, ὅλα, θὰ μείνουνε μονάχα ἡ πίστη, ἡ ἐλπίδα καὶ ἡ ἀγάπη, αὐτὰ τὰ τρία. Καὶ πιὸ μεγάλη ἀπ' αὐτὲς εἶναι ἡ ἀγάπη».

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχ. ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

«ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ»

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΠΙΣΤΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ
ΨΥΧΟΦΕΛΗ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙΩΔΗ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞΟΔΟ

Υπὸ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

Ὁ Μωϋσῆς διστάζει· καὶ ἀναβάλλει νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ἔργο πού τὸν ἐπρόσταξεν ὁ Θεός.

Ὁ Μωϋσῆς, πού ὕστερα ἀπὸ τὴ Θεοφάνεια τῆς Βάτου ἀποστάληκε στοὺς Ἰσραηλίτες, γιὰ νὰ τοὺς εἰπῆ, αὐτὰ πού εἶδε καὶ πού ἄκουσεν ἀπὸ τὸ Θεό, καὶ τὰ ὅσα ἐπροστάχθηκε νὰ κάμῃ γιὰ νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ἐδίσταζε νὰ τὸ κάμῃ καὶ εἶχε ἀμφιβολία μεγάλη, ἂν θὰ πίστευαν στὰ λόγια του.

Γι' αὐτὸ ὁ Θεός τοῦδωκε τρία σημάδια ὀλοφάνερα, πού μ' αὐτὰ θὰ μπορούσε νὰ διαλύσῃ κάθε τους ἀμφιβολία καὶ ἀπιστία· «Νὰ ρίψῃς τοῦ εἶπε Μωϋσῆ, κατάχαμα τὸ ραβδί σου». Καὶ τῶρριξε· καὶ τὸ ραβδί ἐγένικε φίδι. «Πιάσε τὸ φίδι ἀπὸ τὴν οὐρά», καὶ τῶπιασε· καὶ ξαναγένικε ραβδί. Αὐτὸ ἦτανε τὸ πρῶτο σημάδι. (Ἐξοδ. δ', 1-4). «Βάλε τὸ χέρι σου στὸν κόρφο σου». Καὶ τῶβαλε· καὶ ἐγένικε ἀπὸ λέπρα. Καὶ τὸν ἐπρόσταξε νὰ τὸ ξαναβάλῃ ἄλλη μιὰ φορά. Καὶ εὐθύς ἐκαθαρίσθηκεν. Αὐτὸ ἦτανε τὸ δεύτερο σημάδι (Ἐξοδ. δ', 6-7).

Ἄλλ' ἂν δὲν πιστέψουμε, οὔτε μὲ τὸ πρῶτο οὔτε μὲ τὸ δεύτερο σημάδι, τότε «νὰ πάρῃς νερὸ ἀπὸ τὸ ποτάμι καὶ νὰ τὸ χύσῃς κατάχαμα». Καὶ τὸ νερὸ ἐγένικε ἀἷμα. Τοῦτο ἦτανε τὸ τρίτο σημάδι (Ἐξοδ. δ', 9).

Αὐτὰ τὰ τρία ἦτανε χωρὶς ἄλλο ἱκανά, γιὰ νὰ πληροφορηθῇ τὸ Γένος του, πὼς ὁ Μωϋσῆς ἦτανε ἀποσταλμένος ἀπὸ τὸ Θεό· πὼς τὸ θέλημά του δηλαδὴ καὶ ἡ

πρόνοιά του ἦτανε, νὰ τὸ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν σκλαβιά τῶν Αἰγυπτίων. Καὶ ἀλήθεια. Μὲ τὰ σημεῖα αὐτά, ὁ λαὸς τὸ κατάλαβε· «Καὶ ἐποίησε τὰ σημεῖα ἐναντίον τοῦ λαοῦ, καὶ ἐπίστευσεν ὁ λαὸς καὶ ἐχάρη». Καὶ ἔκαμε τὰ θαύματα αὐτὰ μπροστὰ στὸ λαὸ· καὶ ὁ λαὸς ἐπίστεψε καὶ ἐχάρηκε (Ἐξοδ. δ', 30-31).

Ἄλλ' ἂν ἐπίστεψεν ὁ λαὸς, δὲν ἔπρεπε νὰ πιστέψῃ, πολὺ περισσότερον ὁ ἴδιος ὁ Μωϋσῆς; Δὲν ἔπρεπε νὰ τρέξῃ, παρευθὺς καὶ χωρὶς κανένα δισταγμὸ, νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ἔργο καὶ τὴν ἀποστολή, ποῦ τοῦ προῦρισεν ὁ Θεός; Καὶ μ' ὅλα ταῦτα! Ὁ Μωϋσῆς φανερῶνει κάποια ἀπιστία. Καὶ διστάζει· καὶ φοβᾶται· καὶ συστέλλεται· καὶ ἀναβάλλει· καὶ θέλει νὰ παραιτηθῇ· καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸ νὰ στείλῃ κάποιον ἄλλο, ἀντὶς γιὰ τὸν ἑαυτό του, προβάλλοντας ὡς αἰτία τὴν ἀδυναμία του καὶ τὴν ἀνικανότητά του· «Οὐχ ἱκανὸς εἰμι». Ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος ἐγὼ εἰμι· προχειρίσαι δυνάμενον ἄλλον, ὃν ἀποστελεῖς». Ἐγὼ δὲν εἶμαι ἱκανός. Ἐγὼ καὶ βραδύγλωσσος εἶμαι καὶ ἰσχνόφωνος. Ἐτοίμασε λοιπὸν κάποιον ἄλλο ποῦ νᾶναι δυνατός, καὶ αὐτὸν νὰ στείλῃς. (Ἐξοδ. δ', 13).

Ἐδῶ εὐκόλο καὶ πρόχειρο εἶναι νὰ σκανδαλισθῇ ὁ ἄνθρωπος, ἀκούοντας τίς δυσκολίες ποῦ προβάλλει ὁ Θεόπτης, ἂν βέβαια —καθὼς τῶκαμαν μερικοὶ— πάρῃ τοὺς δισταγμούς του, σὰν ἀποτέλεσμα ἀμφιβολίας καὶ ἀπιστίας. Ἄλλὰ ὁ θεοφάντορας Βασίλειος, καθὼς καὶ ἄλλοι Πατέρες, στοὺς δισταγμούς του αὐτοὺς εἶδανε μιὰν ἄκρα ταπείνωσιν, καὶ μιὰν ἄμετρην, οὕτως εἰπεῖν, μετριοφροσύνη τῆς ψυχῆς του· χάρις στὴν ὁποία ὀλιγοψυχοῦσε καὶ ἐδίσταζε, ἀποβλέποντας στὴν ἀδυναμία του καὶ στὴν ταπεινότητά του. Εἶδανε μιὰν ὑπερβολικὴν καὶ εἰλικρινέστατην εὐλάβεια, χάρις στὴν ὁποία καὶ ἔτρεμε, στοχαζόμενος τὸ μεγάλο καὶ ὑψηλὸ ἔργο, ποῦ ἐπροστάζονταν νὰ κάμῃ. Δὲν εἶτανε ἔλλειψιν πίστεως στὶς θεῖες ἐπαγγελίαι· οὔτε καὶ ἀνυπαρξία ἐλπίδας

στην παντοδύναμη θεία βούληση. Και ἂν διαβάζουμε, πῶς μὲ τὴν ἀπόκριση πού ἔδωκεν ὁ Μωϋσῆς παρῶ-
ξυνε, κατὰ κάποιο τρόπο, τὴν ὀργή τοῦ Θεοῦ ἐναντίον
του: «Καὶ θυμωθεὶς Κύριος ἐπὶ Μωϋσῆν, εἶπε» (Ἐξοδ.
δ', 14). Ἀπ' αὐτὰ πού εἶπεν ὁμοῦς, ἐπάνω στὸ θυμὸ
τοῦ ὁ Θεός, συμπεραίνομε πῶς ὁ θυμὸς τοῦ αὐτὸς ἦτανε
σὰν ἓνα μάλλωμα πατρικὸ σ' ἓνα παιδί, πού δὲν εἶναι
ἀπειθαρχο καὶ παράκουο, ἀλλὰ πολὺ συνεσταλμένο καὶ
εὐλαβητικόν.

Ἐπειδὴ τί εἶπεν «ὁ Θεὸς θυμωθεὶς ὀργῇ ἐπὶ Μωϋ-
σῆν», πού ἐθύμωσε κι' ὠργίσθηκε μὲ τὸ Μωϋσῆ; Τοῦ
εἶπεν, ὅτι θὰ σοῦ δώσω τὸν ἀδελφὸ σου τὸν Ἀαρών,
γιὰ νᾶναι ὁ ἐξηγητῆς σου· καὶ νὰ γίνῃ τὸ στόμα σου,
καὶ γιὰ νὰ λήῃ καὶ ν' ἀναφέρῃ ἐκεῖνος στὸ λαόν, αὐτὰ
πού θὰ τοῦ λές ἐσύ, ἀκούοντάς τα ἀπὸ ἐμένα τὸ Θεὸ
σου. Ἐγὼ θὰ μιλῶ σ' ἐσένα. Σὺ θὰ τὰ λές στὸν Ἀαρών.
Καὶ ὁ Ἀαρών θὰ τὰ λήῃ στὸ λαόν. Σὺ θὰ εἶσαι τὸ στόμα
μου· καὶ ὁ Ἀαρών τὸ δικό σου στόμα: «Καὶ αὐτὸς ἔσται
στόμα σου». Καὶ αὐτὸς θὰ εἶναι τὸ στόμα σου. Ἔτσι,
σύ θᾶσαι σὰν Θεὸς ἀπέναντί του: «Σὺ δὲ αὐτῷ ἔσει
τὰ πρὸς τὸν Θεόν» (Ἐξοδ. δ' 12).

Ἄν φοβᾶσαι λοιπὸν ν' ἀναλάβῃς τὴν ἀποστολὴν
αὐτή, ἐπειδὴ στοχάζεσαι τὴν ἀδυναμία σου καὶ τὴν
ἀνεπιτηδειότητά σου, πάρε θάρρος, βλέποντας πῶς
γιὰ τὸ ἔργο αὐτὸ μεταχειρίζομαι καὶ κάποιον ἄλλο,
τὸν ἀδελφὸ σου τὸν Ἀαρών, πού δὲν ἔχει ἀπέ-
ναντί μου τὴν ἴδια χάρη μ' ἐσένα, καὶ εἶναι γι' αὐτὸ
κατώτερός σου, ἂν καὶ εἶναι μεγαλύτερός σου στὴν
ἡλικία. Ἔτσι ἡ ἀπόκριση τοῦ Θεοῦ, φαίνεται καθαρὰ
σὰν ἀπόκριση πρὸς ἓναν ἄνθρωπο, πού εἶναι ταπεινὸς
καὶ δειλός, καὶ πού συστέλλεται ἀπὸ τὴν εὐλάβειά του.
Καὶ ὄχι πρὸς ἄνθρωπον ἀπειθάρχητο καὶ δίβουλο καὶ
ταλαντευόμενο ἀπὸ τὴν ἀπιστία καὶ ἀπὸ τὴν ἀμφιβολία.

Ἄλλ' ὅταν ὁ Μωϋσῆς, πού εἶχε γίνῃ Θεόπτης καὶ
Προφήτης, ἐπισημότετος, καὶ ἦτανε ὁ διαλεγμένος ἀπὸ

τὸν Θεὸν ἄνθρωπος καὶ πιστότατος καὶ γνωστότατος ὑπρέτης τοῦ Κυρίου, ὅταν —λέγω— αὐτὸς ἐφανέρωνε τόση συστολή καὶ τόσο δισταγμὸν κι' ἐδυσκολευότανε ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀποστολή καὶ τὸ ἔργο τῆς ἀπολύτρωσης τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, πού, μὲ ἄμεσην ἀποκάλυψη, τοῦ ὤρισεν ὁ ἴδιος ὁ Θεός... Τί νὰ κάμω, ἀλλοίμονό μου, ἐγώ;

Μὲ ποιὰ ψυχὴ, καὶ μὲ ποιὰ καρδιά ἐτόλμησα καὶ ἀποκότησα ἐγὼ ὁ ἀνέμυαλος ν' ἀναδεχθῶ τὴ διακο-
νίαν αὐτῆ, πού μὲ τόσην ἐπιπολαιότητα ἀνέλαβα; καὶ πού εἶναι τόσον ἀνώτερη ἀπὸ ἐκείνην πού ἀνέλαβεν ὁ Μωϋσῆς, ὅσον ὑψηλότερη εἶναι ἡ νομοθεσία τῆς Χάρης τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου του, ἀπὸ τὴς ἐντολῆς τοῦ Παλαιοῦ Νόμου!

Ἐκεῖ ἐπρόκειτο γιὰ τὴν φροντίδα καὶ γιὰ τὴν ἐπι-
στασία τοῦ Παλαιοῦ Ἰσραήλ· ἐδῶ πρόκειται γιὰ τὴν
κηδεμόνεψιν καὶ γιὰ τὴ μέριμνα τοῦ Νέου Ἰσραήλ.
Ἐκεῖ ἐπρόκειτο γιὰ τὴν φυγὴ καὶ τὴν ἔξοδον ἀπὸ τὴν
Αἴγυπτον· ἐδῶ πρόκειται γιὰ τὴν ἀποφυγὴ καὶ γιὰ τὴ
σωτηρίαν ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Ἐκεῖ ἐπρόκειτο ν' ἀπαλ-
λαγῆ ἓνα ἔθνος ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ Φαραῶ· ἐδῶ
γιὰ τὴν ἀπολύτρωση μυριάδων ψυχῶν ἀπὸ τὴν κατα-
δυναστευσίαν τους ἀπὸ τὸν Σατανᾶ!

Ἄλλοίμονό μου!... Ποῦ τὸ βρῆκα τέτοιο θάρρος;
Καὶ πῶς ἀποτόλμησα νὰ πάρω ἓνα τόσο βᾶρος ἐπάνω
μου! Ἄχ! τί θράσος πού εἶχα! καὶ πόσον ἐφάνηκα
ἀνέμυαλος; Μήπως καταξιώθηκα κι' ἐγώ, ὅπως ὁ
Μωϋσῆς, κάποιαν ἀποκάλυψη, γιὰ νὰ δεχθῶ ἓνα τόσο
ὑψηλὸν ἔργο καὶ ἓνα τόσο μεγάλο ὑπόργημα; Ἄκου-
σα κι' ἐγώ, ὅπως αὐτὸς «Δεῦρο, καὶ ἀποστείλω σε»;
Ἔλα καὶ θὰ σ' ἐξαποστείλω. Μπορῶ κι' ἐγὼ νὰ εἰπῶ,
ἐκεῖνο πού εἶπεν αὐτός· «Ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με»; Ὁ
Θεὸς μ' ἔστειλε; Ἔχω κι' ἐγὼ τὸ δικαίωμα ν' ἀνοίξω
τὸ στόμα μου καὶ νὰ εἰπῶ «ὦπται καὶ ἐμοὶ ὁ Θεός»;
Ἐφανερῶθηκε καὶ σ' ἐμένα ὁ Θεός.

Ἄλλὰ κι' ἂν, κατὰ κάποιο τρόπο, ἐδίστασα μιὰ στιγμήν, ὅταν μοῦ προεβλήθηκε τὸ μεγάλο καὶ ὑπερφυσικὸ αὐτὸ ἔργο, μήπως ἐδείλιασα τάχα νὰ τὸ ἀναλάβω; Ἐσυλλογίσθηκα, πρῶτο ἀπὸ ὅλα, τὴν ἀναξιότητά μου; Εἶπα κι' ἐγώ, «Ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος κι' ἐγώ εἰμι»; Εἶπα κι' ἐγώ καθὼς τότε ὁ Μωϋσῆς «οὐχ ἰκανός εἰμι»; Παρεκάλεσα κι' ἐγώ, ὅπως ἐκεῖνος «δέομαι, Κύριε· Προχέρισαι δυνάμενον ἄλλον, ὃν ἀποστελεῖς»; Ἄχ!... ἐξεγελάσθηκα ὁ πανάθλιος. Παρασύρθηκα κι' ἀκολούθησα τὶς συμβουλές τῶν ἀνθρώπων· ἐτυφλώθηκα ὁ ἐλεεινός. Καὶ δὲν ἔστρεψα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου, γιὰ ν' ἀναμετρήσω τὴν ἀδυναμία μου. Παραζαλίσθηκα ἀπὸ τὴν ἀλαζονεία μου, καὶ δὲν ἐσυλλογίσθηκα, μὲ τὴν προσοχὴ πού ἐταίριαζε καὶ δὲν ἐξακρίβωσα ὅπως τῷπρεπεν, οὔτε τὸ ὕψος τοῦ ἀξιώματος πού σ' αὐτὸ μ' ἀνέβαζαν, οὔτε τὸ βάθος τῆς ταπεινότητός μου καὶ τῆς ἀσημαντοσύνης μου, ἀπὸ τὸ ὁποῖο μ' ἀνύψωσαν! Ὑστερα ἐταπεινώθηκα καὶ τὰ εὔρισκα δύσκολα.

Ὁ Μωϋσῆς ἔβαλε πρῶτα τὸ χέρι του εἰς τὸ κόρφο του καὶ τὸ εὔρηκε λεπρό· κατόπιν τὸ ξανάβαλε καὶ τὸ εἶδε καθαρὸ καὶ ὑγιέστατο· «Καὶ πάλιν ἀπεκατέστη εἰς τὴν χροάν τῆς σαρκὸς αὐτῆς». Καὶ ξαναβρῆκε πάλι τὸ χρῶμα τῆς σάρκας της. (Ἐξοδ. δ', 6-7). Καὶ αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ τρία σημάδια, μὲ τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς ἐβεβαίωσε κι' ἐπεκύρωσε, ὅτι Αὐτὸς τὸν διέταξε ν' ἀναλάβῃ καὶ νὰ ἐπιστατήσῃ τὴν ἐπιχείρησιν αὐτήν.

Ἐγὼ ὅμως, κι' ἂν καὶ μιὰ καὶ δυὸ καὶ τρεῖς κι' ἀπειρες ἀκόμα φορές ἐπαναλάβω μιὰ τέτοια δοκιμασία, ὅσες φορές κι' ἂν βάλω τὸ χέρι μου στὸν κόρφο μου, πάντα, ὅταν θὰ τὸ βγάλω, θὰ τὸ βρίσκω ἀκάθαρτο καὶ λεπρό. Ἄλλοίμονό μου, καὶ τρισαλλοίμονό μου! Πλὴν ὅμως, τί πρέπει νὰ κάνω;... Ν' ἀπελπισθῶ ὅπως δι' ὅλου γι' αὐτό, ὅτι μπορῶ νὰ καθαρισθῶ ἀπὸ τὴ λέπρα;

“Οχι! Μή μ’ ἀφήσης, Θεέ μου, νὰ πέσω στὴν ἔσχα-
την αὐτὴν ἀπόγνωση! Ἄλλὰ στρέφοντας τὸ λογισμό
μου πρὸς τὸν Θεὸ τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρισμῶν, ποῦ
τοῦ ἀνήκει ἡ ψυχὴ μου, κι ἔχοντας στήριγμά μου τὴ
δύναμή του καὶ τὴν συνέργεια τῆς θείας χάριτος, ξανα-
λέω τὴν ἐλπίδα μου καὶ ψάλλω μαζί με τὸν μακάριον
Ἀνδρέα τῆς Κρήτης. «Ἡ χεὶρ ἡμᾶς Μωϋσέως πιστώ-
σεται, ψυχὴ, πῶς δύναται Θεὸς λεπτωθέντα βίον λευ-
κᾶναι καὶ καθᾶραι. Καὶ μὴν ἀπογνῶς σεαυτὴν, κἂν
ἐλεπρώθης». Τὸ χεῖρι τοῦ Μωϋσῆ θὰ σέ βεβαιώσῃ,
ψυχὴ μου, πῶς ὁ Θεὸς ἔχει τὴν δύναμη νὰ καθάρισῃ
καὶ νὰ λευκάνῃ μιὰ ζωὴ ποῦ ἐλεπρώθηκε. Καὶ μὴν
ἀπελπισθῆς, κι’ ἂν ἔχῃς λεπτωθῆ.

**Κανένα θαῦμα δὲν γίνεται τυχαίως καὶ χωρὶς κανένα
ἀνώτερο λόγο καὶ σκοπόν.**

Ἡ ράβδος τοῦ Μωϋσῆ ἐγένηκε φίδι· καὶ τὸ φίδι
ξαναγένηκε ράβδος. Τὸ χεῖρι τὸ καθαρὸ καὶ ὑγιέστατο
ἐγέμισε λέπρα· καὶ τὸ λεπριασμένο χεῖρι ξανακαθαρί-
σθηκε. Τὸ νερὸ ὅμως ποῦ ἐχύθη καταγῆς καὶ ποῦ
μεταβλήθηκε σ’ αἷμα, δὲν μᾶς λέει πῶς ξαναγένηκεν
ἀπὸ αἷμα νερό.

Γιατί; Μὰ τὸ γιατί αὐτὸ εἶναι ὀλοφάνερο. Τὸ φίδι
ξαναγένηκε ράβδος, γιατί ὁ Μωϋσῆς ἐχρειαζότανε τὸ
ραβδί του· καὶ τὸ χεῖρι ποῦ ἀπὸ καθαρὸ ποῦ ἦτανε ἐλε-
πρίασε, ξαναγένηκε καθαρὸ, γιατί ὁ Μωϋσῆς, ἔπρεπε
νάχῃ τὰ χεῖρια του καθαρὰ καὶ γερά! Δὲν ξαναγένηκεν
ὅμως καὶ τὸ αἷμα νερό—γιατί ἀπὸ τὴν Γραφὴ τοῦλά-
χιστον δὲν φαίνεται νάχηνεν αὐτὸ—ἐπειδὴ ποῖος λόγος
καὶ ποιὰ ἀνάγκη ἐβίαζε νὰ γίνῃ ἓνα τέτοιο πρᾶγμα;
Ἡ Θεία Δύναμη δὲν πραγματοποιεῖ τὰ θαυμάσια
της χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ κανένας λόγος κι’ ἂν δὲν πρό-
κειται νὰ προκύψῃ ὠφέλεια καὶ χρησιμότητα ἀπ’ αὐτά·
«Οὐθ’ ὁ Θεός, οὐθ’ ἡ φύσις μάτην ἐργάζεται», «οὔτε

Ένας ψυχικός μας άπολογισμός

**ΤΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΠΝΕΥΜΑ ΠΟΥ ΜΑΣ ΣΥΝΟΔΕΥΕΙ
ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΟ ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΤΩΝ ΕΟΡΤΩΝ
ΜΕ ΑΣΑΛΕΥΤΗ ΤΗΝ ΠΙΣΤΙ ΚΑΙ ΕΞΑΓΝΙΣΜΕΝΗ ΤΗΝ ΨΥΧΗ**

Ύπο τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν του

Με τὴν ἐορτὴν τῶν Τριῶν πανσόφων Ἱεραρχῶν ἔληξαν οἱ μεγάλες ἐορτὲς τῆς χριστιανικῆς ὀρθοδοξίας. Ἡ λῆξις τῶν ὁμῶς αὐτῆ δὲν ἀπομακρύνει καὶ τὴν ψυχὴ μας ἀπὸ τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν ὠραιότητα τῶν ἐορτῶν αὐτῶν. Μᾶς ἀκολουθεῖ τώρα ἡ ἀνάμνησις. Μιὰ ἀνάμνησις ποὺ δημιουργεῖ ἓνα ἄλλο ἐσωτερικὸν μας κόσμον. Συγκεντρῶνουμε στὴν ἀνάμνησιν τῶν ἐορτῶν ἐποχές, μορφές καὶ γεγονότα καὶ ζοῦμε μιὰ ἀτμόσφαιρα, ποὺ εἶναι γεμάτη παλμὸν καὶ νοσταλγία. Κάνουμε ἓνα βιαστικὸν ἀπολογισμὸν τῆς ζωῆς, ποὺ διανύσαμε κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἑνὸς καὶ πλέον ἔτους, ποὺ ἔκλεισε ὁ κύκλος τοῦ καὶ ξαναγυρίζουμε σὲ μιὰ εὐρύτερην ζωὴν, ποὺ ξαναζωντανεύει ὁ ἀπολογισμὸς τῆς καὶ μᾶς κρατεῖ εὐλαβικοὺς σὲ μιὰ ἔκστασιν. Περιβεβλημένη ἢ μακρὰ αὐτῆ ζωῆς, ἀνάλογον πρὸς τὰ χρόνια μας, ἀπὸ τὸ πνεῦμα τὸ χριστιανικόν. Ἐπέρασαν χρόνια, οἱ συνθηκῆς ἄλλες ἀνετράπησαν καὶ ἄλλες ὑπέστησαν μεγάλες μεταβολές, τὸ πνεῦμα τῆς προόδου ἐξεδηλώθη ὑπὸ διάφορας μορφές καὶ ἡ ἀνθρω-

---

ὁ Θεὸς οὔτε ἡ Φύσις κοπιᾶζουσι ματαίως). Αὐτὸ τὸ εἶπαν καὶ οἱ σοφοὶ τοῦ κόσμου· δὲν τὸ ἐκφραστήκανε ὅμως καλά· κι' ἔκαναν ἔτσι μιὰ σφαλερῆν ὅπως διόλου διάκριση ἀνάμεσα στὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ καὶ στὰ ἔργα τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Κι' ἐμεῖς θὰ τὸ διατυπώσωμε κάπως σωστότερα· ὅτι δηλαδὴ ὁ Θεὸς δὲν ἐνεργεῖ οὔτε σύμφωνον πάντα μετὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους, οὔτε κι' ἔξω κι' ἐπάνω ἀπ' αὐτούς· δὲν δεσμεύεται δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς ὅρους, ποὺ διέταξε νὰ κυβερνοῦνε τὰ κτίσματά του· ἀλλὰ μετὰ ἀπόλυτην δύναμιν κι' ἐξουσίαν ἠμπορεῖ νὰ τοὺς ἀλλάξει, καὶ ποτὲ δὲν ἐνεργεῖ, χωρὶς σκοπὸν. Πάντα του γιὰ κάποιον ἀνώτερον σκοπὸν ἐνεργεῖ καὶ γιὰ κάποιον τέλος, ποὺ εἶναι πάντοτε τὸ ἄριστον.

Μετάφρ. ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

πότης ολόκληρη έμπήκε σέ μιὰ καινούργια ατμόσφαιρα, γεμάτη άνησυχίες, άγωνία και άναταραχή. Τό χριστιανικό ώς τόσο πνεύμα διατηρήθηκε στό πέρασμα τών χρόνων και τών μεταβολών άμετάβλητο και άναλλοίωτο. Είναι τό πνεύμα πού στηρίζεται στό πλέον ίσχυρό και άκλόνητο βάθρο και μās συντροφεύει πάντοτε άόρατο και άκατάληπτο, πολλές φορές σέ όλες τις έκδηλώσεις τής ζωής μας. Οί ήμέρες τών μεγάλων έορτών πού έξήσαμε μās έκαμαν περισσότερο και βαθύτερα άντιληπτό τό χριστιανικό αυτό πνεύμα. 'Η Βηθλέεμ, ή νύχτα τού Σπηλαίου, τό θαύμα τού 'Ιορδάνη, οί μορφές τώσων άλλων άγίων άπλωσαν και πάλι στή σκέψη και στήν ψυχή μας τό χριστιανικό πνεύμα. Στήν έκδήλωσι και τήν φωτοβολία τού πνεύματος αυτού έζησαν μαζί μας ό Χριστός και οί έκλεκτοί του και άγκαλιάσαμε τήν παρουσία τους με δέος και με βαθειά συγκίνηση. 'Η άνάμνησις τώρα τών έορτών μετά τό πέρασμα των, μās παρουσιάζει και πάλιν άπολογισμό τής ζωής, πού διανύσαμε, με όλες τις άντιξοότητες, αλλά και με όλες τις έμορφες πλευρές της. Κλείνουμε τις σελίδες τού πόνου, τής θλίψεως και τής άγωνίας και σταματούμε στόν άνθισμένο άνοιξιάντικο πάντοτε λειμώνα τής ζωής ύπό τήν έμορφη έκδήλωσί της. 'Αναλογιζόμεθα πρώτα-πρώτα, ότι είμεθα οί χριστιανοί, τους όποιους περιέβαλε με τήν εϋνοιά του ό Θεός. Τά παιδικά μας χρόνια πού μās έφεραν τήν νοσταλγία τους οί καμπάνες, πού έσήμαιναν τους όρθρους και τους έσπερινούς τών μεγάλων έορταστικών ήμερών και νυχτών, πού έξήσαμε πριν άπό όλίγες ήμέρες άκόμη, έδόνησαν τήν ψυχή μας άπό ένα πλούτο θρύλων και παραδόσεων.

***

Αυτό τό ξαναζωντάι ευμα τών έλληνοχριστιανικών παραδόσεων, τών ποτισμένων με τό χριστιανικό πνεύμα μās άπεμάκρυνε άπό τήν πεζότητα τής σύγχρονης καθημερινής ζωής. 'Απεστρατεύσαμε τό σκληρό ρεαλισμό μας και ή ατμόσφαιρα γύρω μας έγέμισε άπό όνειρα, έλπίδες και όραματισμούς. Κάποιες χαρούμενες φωνές, τραγούδια εϋθυμα και έορταστικά μās έκάλεσαν ν' άνοίξουμε ένα έσωτερικό μας παράθυρο και νά ύποδεχθούμε τις έκδηλώσεις αυτές τών έορτών ώσαν οϋράνια μηνύματα, χαρμόσυνα και άνακουφιστικά. 'Ο κύκλος τών μεγάλων αυτών έορτών τής θείας ένανθρωπήσεως και τών μεγάλων φωστήρων τής τρισηλίου θεότητας έκλεισε τώρα. 'Αλλ' ή άνάμνησις, πού άφήκε τό πέρασμά τους, θά μās παρακολουθή για πολλές άκόμη ήμέρες. 'Η θρησκευτική συνείδησις βαθειά ριζωμένη εις τήν έλληνική ψυχή είναι τόσο συνδεδεμένη με τήν ζωήν μας, ώστε, παρ' όλην τήν σκληρύνησι πού έδοκίμασε ό έαυτός μας άπό τό σύγχρονο ύλιστικό πνεύμα και τις τραχείες συνθήκες τού αιώνας μας, ή συγκίνησις δι' ό,τι έχει σχέση με τήν ίστορία μας τήν χριστιανική

νά δονῆ πάντοτε τῆς χορδῆς τοῦ βαθυτέρου κόσμου μας. Ἐνα πρόσφατο ἀκόμη παρελθόν, τὸ παρελθόν τῆς ἐθνικῆς περιπετείας, ποὺ ἀντιμετώπισε τὸ ἔθνος καὶ ὁ λαὸς μας, ἔπεισε ὅλους πόσο ἡ πίστις μας πρὸς τὴν χριστιανικὴ θρησκεία καὶ τὸ πνεῦμά της στάθηκε μεγάλη συμπαροσάτρια καὶ ὁδηγός, εἰς τὸν δρόμο καὶ τὴν ἐκδήλωσι τῆς ζωῆς μας. Οἱ ἡμέρες αὐτές, ποὺ ἐζήσαμε καὶ καὶ ποὺ μᾶς παρακολουθεῖ ἡ ἀνάμνησίς των, μᾶς ἔδωκαν τὸ ἀλάθητο δεῖγμα τότε τῆς ἐσωτερικῆς ψυχικῆς μας δυναμικότητος. Ἐπεινούσαμε καὶ ἐριγούσαμε. Δὲν ἐλιγίσαμε ὅμως οὔτε πρὸς στιγμή. Τὸ μήνυμα τῆς θείας εὐδοκίας τῆς νύχτας τῶν Χριστουγέννων ἀντηχοῦσε βαθεῖα στὴν ψυχὴ μας καὶ ὁ ὄραματισμὸς τῶν ἀγραυλοῦντων ποιμένων, τῶν μάγων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῶν ὑμολογούντων ἀγγέλων, καθὼς καὶ ἡ χάρις τῶν τόσων ἱεραρχῶν, ἐδυνάμωναν τὰ φτερά τῆς χριστιανικῆς μας ἐλπίδος γιὰ τὸ ξημέρωμα μιᾶς καλλίτερης αὔριου. Ἐθερμαίναμε ὁ καθένας στοὺς κόλπους μας τὸ θεῖο Βρέφος, τὴν λατρεία καὶ τὴν πίστι μας καὶ τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα αἰσθανόμεθα νὰ θερμαίνῃ καὶ τοὺς ἰδικούς μας κόσμους. Αὐτὴν τὴν μεγάλη ἔννοια καὶ σημασία εἶχαν καὶ ἔφετος καθὼς πάντοτε οἱ μεγάλες ἑορτὲς τῆς Χριστιανωσύνης. Μᾶς ἔφεραν κοντήτερα πρὸς τὸν Χριστὸ καὶ πρὸς τὸ θαῦμα τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, ἀλλὰ καὶ ἀφύπνισαν κάποιους ληθαργούντας κόσμους μας. Καὶ ἡ ἀφύπνισις αὐτὴ ἐστάθηκε εὐεργετικὴ καὶ ζωηφόρος. Μᾶς ἔδωσε τὴν χαρὰ νὰ αἰσθανθοῦμε, ὅτι ζοῦμε πάντοτε πιστοὶ εἰς τὰς παραδόσεις μας, καὶ δὲν ἐπροδώσαμε τὰ θρησκευτικὰ μας ἰδεώδη καὶ πρὸ παντὸς τὸ πνεῦμα, ποὺ ἐδημιούργησαν τὰ ἰδεώδη αὐτά. Καὶ τώρα στὴν ἀνάμνησι τῶν ἑορτῶν αὐτῶν συνθέτουμε μὲ εὐλάβεια καὶ συγκίνησι τὸν τελευταῖο ἀπολογισμὸ τοῦ χριστιανικοῦ μας βίου. Ἰκανοποιημένοι καὶ ὑπερήφανοι οἱ περισσότεροι τοῦλάχιστον. Πόσα γεγονότα, πόσες ἀνησυχίες καὶ πόσες ἀγωνιώδεις προοπτικές. Τὶς ἀντιμετώπισε ἡ χριστιανικὴ δύναμις καὶ τὸ πνεῦμά της. Καὶ ἡ πίστις ἡ χριστιανικὴ δι' ἓνα καλλίτερο αὔριο ἐμπῆκε καὶ ἐκυριάρχησε γύρω μας μὲ τὴν σημασία τῆς νίκης. Στὰ αὐτὰ ἴχνη τοῦ Θεοῦ καὶ Λυτρωτοῦ, στὰ ἴχνη τῆς σωρείας τῶν πιστῶν καὶ ἀφοσιωμένων λειτουργῶν του, ὅπως ὁ Βασίλειος, ὁ Ἀθανάσιος, ὁ Θεολόγος Γρηγόριος καὶ ὁ κλεινός, ὁ χρυσορῆμων Ἰωάννης ἀνοίχθηκε ὁ μέγας δρόμος ποὺ καλούμεθα ν' ἀκολουθήσουμε καὶ στὴν νέα περίοδο τὴν χριστιανικὴν, ποὺ ἀνοίχθηκε καὶ πάλιν. Συνοδοιπόροί στον δρόμο αὐτὸ μὲ τὴν πίστι καὶ τὸ πνεῦμα τὸ χριστιανικὸ ἄς ὀδεύσουμε κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ νοητοῦ ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς, ποὺ ἡ ἀκτινοβολία του σκορπίσθηκε στὶς ψυχῆς ὅλων τῶν χριστιανῶν. Στῶμεν μετὰ φόβου! Δὲν ἔσβυσαν ἀκόμη οἱ τελευταῖοι ἤχοι ποὺ ἐξαπέλυσαν τὴν νύχτα τὴν μεγάλην οἱ αἰνοὶ καὶ οἱ δοξολογίες τῶν μάγων, τῶν ποιμένων καὶ τῶν ἀγγελικῶν

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ «ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟ» Ἡ «ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΗΘΙΚΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ»

Πῶς πρέπει ν' ἀπαντᾷ κανεὶς στοὺς κακοὺς.

Ἡ καλωσύνη καὶ ἡ ἐπιείκεια τοῦ Ἀββᾶ Ἀμμωνᾶ.

Ὁ ἀββᾶς ἅγιος Ἀντώνιος εἶπε κάποτε, προφητεύοντας, στὸν ἀββᾶν Ἀμμωνᾶ.—Θὰ προκόψης πολὺ στὸ φόβο τοῦ Θεοῦ. Τὸν ἔσυρε δὲ ἔξω ἀπὸ τὸ κελλί του, καὶ δείχνοντάς του μιὰ μεγάλη καὶ ριζιμιὰ πέτρα, τοῦ εἶπε.—Βρίσε τὴν πέτρα αὐτή, καὶ πάρε κι' ἓνα ξύλο καὶ κτύπα την. Κι' αὐτὸς τῶκαμεν, ὅπως τοῦ τὸ ἐπρόσταξε. Καὶ τότε τοῦ εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος.— Παρόμοια κι' ἐσύ θὰ προκόψης στὴν ὑπομονή, ὅπως κι' ἡ πέτρα αὐτή.

Καὶ πραγματικὰ ἔτσι συνέβηκε. Γιατὶ ἔφθασε σὲ τέτοιο ὕψος ἀγαθότητος καὶ ἀνεξιακίας καὶ τόσο πολὺ ἐπρόκοψε στὴν καλωσύνη, ὥστε δὲν εἶχεν ἰδέα, τί πάει νὰ εἰπῇ κακία. Κι' ὅταν ἐγίνεν Ἐπίσκοπος, διηγοῦνται πῶς τοῦ ἐπήγανε κάποτε μιὰ κόρη, ποὺ εἶχε διαφαρῆ ἀπὸ κάποιον καὶ εἶχε μείνει ἔγκυος. Ἐπήγανε δὲ μαζί μ' αὐτήν καὶ τὸ διαφθορὰ της, καὶ τοῦ εἶπανε.—Δεσπότη μου πρέπει νὰ τοὺς ἀφορίσης καὶ τοὺς δυό.

Κι' ἐκεῖνος ἐσηκώθηκε κι' ἐσταύρωσε τὴν κοιλιά τῆς κόρης, κι' ἐπρόσταξε νὰ τῆς δώσουνε ἕξι ζευγάρια σεντόνια, καὶ εἶπε.—Αὐτὰ τῆς χρειάζονται· γιατί μπορεῖ στὴ γέννα της ν' ἀποθάνῃ ἡ αὐτὴ ἢ τὸ παιδί, καὶ δὲν θάχῃ τότε οὔτε σάβανο γιὰ τὴν κηδεῖα της.

Αὐτοὶ λοιπὸν ποὺ τὴν ἐπήγανε, ὅταν εἶδαν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἐδυσανασχέτησαν καὶ τοῦ εἶπανε.—Γιατί τῶκαμες αὐτό, Δεσπότη μου; Στούς τέτοιους δὲν χρειάζεται καλωσύνη, παρὰ ἀφορισμός! Κι' αὐτὸς τοὺς ἀπάντησε.—Γιατί εἴσθε σκληρόκαρδοι; Δὲν βλέπετε πῶς εἶναι ἡ κακομοίρα ἐτοιμοθάνατη; Τί ἄλλο λοιπὸν μπορῶ νὰ κάμω ἐγώ, ἐκτὸς ἀπὸ αὐτό; Καὶ λέγοντας αὐτά, τὴν ἀφῆκε ἐλεύθερη νὰ φύγῃ, χωρὶς νὰ τολμήσῃ κανεὶς νὰ τοῦ ἀντιμιλήσῃ.

ταγματῶν. Ἡ περίοδος τῶν μεγάλων ἑορτῶν, ὁ κύκλος τῶν ὀπείων ἔληξε μὲ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν μεγίστων φωστήρων καὶ Ἱεραρχῶν, ἔδωκε σὲ ὅλους μας τὴν εὐκαιρία ἑνὸς ψυχικοῦ ἐξαγνισμοῦ. Μὲ ἐξαγνισμένη τὴν ψυχὴ ἄς κρατήσουμε ἀκλόνητο τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

Μιάν ἄλλη φορά ἐπῆγε σ' ἓνα μέρος, πού ἦτανε προσκαλεσμένος σέ γεῦμα. Στό μέρος λοιπόν αὐτό ἔμενε κι' ἓνας ἀδελφός, πού εἶχε πολὺ κακὴ φήμη, πὼς ἦτανε πόρνος καὶ ἀκόλαστος. Συμπτωματικὰ μάλιστα ἔμενε τότε στό κελλί του καὶ ἡ γυναῖκα, πού συγκυλιότανε μαζί της.

Ἐτρεξαν λοιπόν οἱ κάτοικοι τοῦ τόπου στό Δεσπότη, καὶ τοῦ εἶπανε, ὅτι πρέπει νὰ τὸν διώξῃ ἀπὸ τὸ μέρος τους. Τὸν παρακαλέσανε μάλιστα, νὰ πάῃ κι' αὐτὸς μαζί τους καὶ νὰ τὸν πιάσῃ χεροπιαστὸν καὶ νὰ εἰδῇ, ἀτός του καὶ μὲ τὰ μάτια του, τὸν μεγάλο ξεπεσμό τοῦ ἀδελφοῦ. Ἐδέχθηκε λοιπόν ὁ Δεσπότης, κι' ἐπῆγε μαζί τους.

Ἐκεῖνος ὅμως, τὸ πῆρεν εἰδησιῇ· κι' ἐπρόλαβε κι' ἔκρυψε τὴ γυναῖκα μέσα σ' ἓνα πιθάρι, πού στό ἐπάνω του μέρος εἶχε μιὰ τρύπα, γιὰ νὰ παίρνη ἀέρα καὶ νὰ μπορῇ ν' ἀνασαίνει τὴ γυναῖκα.

Ὁ Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς τὸ ἀντελήφθηκε αὐτό. Καὶ μόλις ἐμπῆκε μέσα στό κελλί τοῦ ἀδελφοῦ, ἐπῆγε κι' ἐκάθησε ἐπάνω στό πιθάρι, κι' ἐπρόσταξε νὰ ψάξουνε παντοῦ, γιὰ νὰ βροῦνε τὴ γυναῖκα.

Ἀναποδογύρισαν λοιπόν τὰ πάντα. Μὰ τοῦ κάκου, γιὰτὶ ἡ γυναῖκα δὲν εὐρέθηκεν. Καὶ τότες ὁ Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς τοὺς εἶπε· — Σᾶς εὐχαριστῶ τέκνα μου. Ὁ Θεὸς ἄς σᾶς εὐλογῇ. Πηγαίνετε τώρα στό καλό. Καὶ ἄς εἶναι ἡ εὐχή του μαζί σας καὶ στὰ σπίτια σας.

Κι' ὅταν ἔφυγαν, ἐπλησίασε τὸν ἀδελφό, τοῦπιασε τὸ χέρι του καὶ τοῦ εἶπε, μὲ αὐστηρότητα καὶ μὲ καλωσύνη μαζί.— Ἀπὸ ἐδῶ καὶ στό ἐξῆς, ἀδελφέ μου, νὰ παύσῃς πλέον νὰ εἶσαι ἀπρόσεκτος καὶ ἀστοχαστος. Καὶ κατόπιν ἀπὸ αὐτὸ ἔφυγε...

Κάποτε πάλι εἶχε γίνεи μιὰ σύναξη γιὰ νὰ δικασθῇ κάποιος ἀδελφός, πού εἶχε πέσει σὲ σφᾶλμα. Ἐλεγαν λοιπόν οἱ Πατέρες ὁ καθενας τὸ δικό του· καὶ σ' ὄλον αὐτὸν τὸν καιρὸν ἐσώπαινε ὁ Ἀββᾶς.

Σὲ μιὰ στιγμή λοιπόν, ἐσηκώθηκε κι' ἐβγήκεν ἔξω, καὶ σὲ λίγο ξαναγύρισε στὴ σύναξη. Μὰ αὐτὴ τὴν φορά εἶχε φορτωθῇ στὴν πλάτη του ἓνα σακκίδιο γεμᾶτο ἄμμο. Κι' ἐμπρὸς στό στῆθος του εἶχε

κρεμασμένο ένα μικρό μαντίλι, πού είχε βάλει και είχε δέσει και μέσα σ' αυτό λίγην άμμο.

Τὸν άρώτησαν λοιπὸν οἱ Πατέρες. — Τί σημαίνει, Ἄββα μου, αὐτό; Κι' αὐτὸς τοὺς ἀπήντησεν. — Αὐτὸς ἐδῶ ὁ γεμάτος σάκκος, πού σηκώνω στὴν πλάτη μου, εἶναι οἱ ἀμαρτίες μου, πού εἶναι ἀμέτρητες, ὅπως ἡ ἄμμος αὐτή. Γι' αὐτὸ κι' ἐγώ, τῆς ἔριξα στὴν πλάτη μου, γιὰ νὰ μὴν τίς βλέπω, καὶ γνωρίζοντας τὴν κατάντια μου καὶ τὴν κακομοιριά μου πονέσω καὶ κλάψω γι' αὐτές. Αὐτὸ δὲ τὸ μαντηλάκι, πού ἔβαλα μπροστὰ στὸ στήθος μου, εἶναι τὰ σφάλματα καὶ τὰ λαθέματα τοῦ ἀδελφοῦ μου, πού ἦλθα γιὰ νὰ τὸν κρίνω καὶ γιὰ νὰ τὸν δικάσω. Αὐτὸ ὅμως πού ἔκαμα, Ἀδελφοί μου, δὲν εἶναι καθόλου σωστό. Τὸ πρεπούμενο εἶναι νάχω μπροστὰ μου καὶ νὰ βλέπω τὰ δικά μου σφάλματα· καὶ νὰ παρακαλῶ τὸν ἅγιο Θεὸ νὰ μοῦ τὰ συγχωρήσει.

Ὅταν τάκουσαν αὐτὰ οἱ Πατέρες ἐσηκώθηκον ὄρθιοι καὶ ὠμολόγησαν ὅλοι τους, πὼς πραγματικὰ αὐτὸς εἶναι ὁ δρόμος τῆς σωτηρίας.

**Ἐκείνη ἡμέρα, καὶ ἀπὸ τὰ κοσμικώτερα θεάματα
πρέπει νὰ χειραγωγοῦμαστε στὸ ἀγαθό.**

Κάποτε, πού ὁ Πατριάρχης τῆς Ἀντιοχείας Νόννος ἐκαθότανε ἔξω ἀπὸ τὸν ναὸ τοῦ μάρτυρα Ἰουλιανοῦ καὶ τριγυρισμένος ἀπὸ

Δεσποτάδες τῆς δικαιοδοσίας του, ἐσυζητοῦσε μαζί τους διάφορα ψυχωφελῆ ζητήματα, ἐπέρασεν ἐμπρὸς τους ἡ Πελαγία, μὲ τὴ συνειθισμένη της μεγαλοπρέπεια καὶ ἐμφάνιση. Ἦτανε καθισμένη δηλαδὴ σ' ἓνα λαμπρὸ ἀμάξι, πού τὸ περιτριγύριζαν γιὰ συνοδοί της πολλοί. Κι' ὅλος ὁ ἀγέρας γύρω τριγύρω ἐμοσχοβόλησε ἀπὸ τίς μυρωδιές κι' ἀστραποβόλησεν ἀπ τὴ λάμψη τῶν πετραδιῶν καὶ τῶν μαργαριταριῶν, πού φοροῦσε.

Καθὼς λοιπὸν ἐπερνοῦσε καμαρωτὴ καὶ χωρὶς ντροπῆ καὶ συστολή, ἡ συντροφιά ἐκείνη ἀπὸ τοὺς Πατέρες, μόλις τὴν ἀντικρύσανε, ἄλλος ἔστρεψε δεξιὰ κι' ἄλλος ἀριστερά, κι' ἄλλοι ἔσκυψαν ἀπὸ ἀηδία. Καὶ δὲν εἶχανε τὴν ὑπομονή, οὔτε νὰ τὴν κυττάξουν· γιατί ἦτανε ὅλοι τους κοντόφθαλμοι καὶ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ μαντέψουνε τίποτα

ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ ποῦ ἔβλεπαν ἐκείνη τῇ στιγμῇ· καὶ ποῦ τὸ ἐνόμισαν θέαμα πορνικόν. Ἐκοκκίνησαν λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἀγανάκτησίν τοὺς καὶ ἔδειχναν τὸν ἀποτροπισμὸν τοὺς.

Ὁ Πατριάρχης ὁμως Νόννος ἤξερε νὰ συνάξῃ συχνὰ ὠφέλιμους καρποὺς καὶ συμπεράσματα χρήσιμα ἀπὸ πράγματα, ποῦ φαινομενικὰ ἐφαίνονταν ἀντίθετα σ' αὐτό. Κι' ἐκεῖ ποῦ ἓνας ἄλλος ἀντλοῦσε γιὰ τὴν ψυχὴν τοῦ ἑνα ἐρέθισμα σαρκικὸ καὶ ἡδονικόν, ἀπὸ τὸ ἴδιο πρᾶγμα αὐτὸς ἐδεχότανε μιὰ παρόρμηση καὶ μιὰ ζεστασιὰν ἀρετῆς.

Γι' αὐτὸ λοιπὸν δὲν ἐσήκωσεν τὰ μάτια του, οὔτε μιὰ στιγμὴν ἐπάνω ἀπὸ τὴν πόρνην αὐτὴν. Ἀλλὰ κι' ὅταν ἐσταμάτησε μπροστὰ τοὺς, τὴν ἐκύτταγε κατὰματα, κι' ὅταν ἐπροσπέρασε, τὴν παρακολουθοῦσε μὲ τὸ βλέμμα του· κι' ἐβούρκωσαν τὰ μάτια του, κι' ἀναστέναζε κι' ἐλεεινολογοῦσεν ὁ μακάριος τὸν ἑαυτὸ του, κι' ἔλεγε. — Τὰ στολίδια καὶ ὁ περίσσιος καλλωπισμὸς τῆς γυναίκας αὐτῆς, εἶναι κατάκριση δική μας. Γιατὶ αὐτὴ, ἂν καὶ εἶναι πραγματικὰ ὁμορφὴ καὶ ἀνθίζει καὶ λουλουδίζει τὸ κορμί της, δὲν διατάζει

διόλου νὰ μηχανεύεται τὸ καθετὶ γιὰ νὰ μεγαλώσῃ τὴ φυσικὴ τῆς ὁμορφιά, μὲ τεχνητὴ. Κι' ὁμως αὐτὴ λαχταρᾷ σωματικὴς καὶ περαστικὴς ἡδονές, ποῦ τὴν φθείρουνε· καὶ γι' αὐτὸ βάφεται καὶ γυνοιάζεται νὰ λαμποκοπᾷ. Ἐμεῖς δὲ ποῦ ὁ ἔρωτάς μας εἶναι θεῖος, καὶ ὁ ἀγαπημένος μας αἰώνιος καὶ ἀθάνατος, καὶ ἀθάνατα εἶναι καὶ ὁ νυμφώνας μας καὶ ἡ ὁμορφιά, ποῦ θὰ μᾶς στολίσῃ, παραμελοῦμε ὅλως διόλου τὴν ἀθάνατην ψυχὴν μας. Κι' ὄχι μονάχα δὲν τὴν στολίζομε καὶ δὲν τὴν καλλωπίζομε, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀσχημίζομε, χωρὶς ντροπὴ καὶ χωρὶς κανένα δισταγμὸν. Κι' ἔτσι, μὲ τὴν ἐλεεινὴν αὐτὴν συμπεριφορὰν μας, χάνομε ἀνεπανόρθωτα καὶ ἀποστερούμαστε τὴν ἄρρητη καὶ ὑπερθαύμαστην ἐκείνην χαρὰν. Καὶ τὸ κάνομε μάλιστα αὐτό, ἐνῶ ξέρομε τὴν φρικτὴν κόλασιν, ποῦ μᾶς περιμένει καὶ πὼς ὁ δίκαιος Θεὸς θὰ μᾶς τιμωρήσῃ...

Αὐτὰ τὰ λόγια ἔλεγεν ὁ μακάριος ἐκεῖνος Πατριάρχης· γιατί, ὅπως εἶναι φανερό, ἀπὸ θεῖαν ἔλλαμψιν δὲν ἔβλεπε μόνον τὰ τωρινὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ μελλούμενα. Κι' ἐμάντευε, πὼς ὕστερα ἀπὸ λίγο καιρὸ ὁ κόσμος θὰ γονατίσῃ καὶ ἐμπρὸς στὴν ὁμορφίαν τῆς ψυχῆς τῆς γυναίκας ἐκείνης· καὶ πὼς πολλοὶ θὰ φανοῦνε στοὺς πνευματικὸς ἀγῶνες δευτερώτεροι ἀπὸ τὴν πόρνην ἐκείνην.

Ἐπόδοσις ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΑΙΡΟΥΣ ΤΩΝ ΔΙΩΓΜΩΝ

Ο ΜΠΡΟΥΤΖΙΝΟΣ ΤΑΥΡΟΣ

Στὸν Ἀκράγαντα τὸν σ' αἰῶνα π. Χ., ζοῦσε ὁ τύραννος Φάλαρις (580-554). Ἐπρόκειτο γιὰ ἓνα ἀνθρωπόμορφο θηρίο, ποῦ ἡ μεγαλύτερη ἡδονή του ἦταν νὰ βρῖσκη ὀλοένα νέους τρόπους θανατικῶν ἐκτελέσεων καὶ νὰ παρακολουθῇ τὴν ἐφαρμογή τους.

Μιά μέρα, παρουσιάσθηκε στὸν Φάλαρι κάποιος χαλκουργός, ὀνόματι Πέριλλος, καὶ τοῦ ἀνεκοίνωσε, ὅτι εἶχε ἐπινοήσει ἓνα πολὺ πρωτότυπο καὶ... διασκεδαστικὸ μέσον ἀργοῦ θανάτου. Ἦταν ἓνας μέγας μπρούτζινος ταῦρος. Ὁ κατάδικος θὰ τοποθετιόταν στὴν κούφια κοιλιὰ του κι' ἀπὸ κάτω της θὰ ἔκαιγε μιὰ σιγανὴ φωτιά. Σὲ λίγο, ἡ ζέστη ἐκεῖ μέσα θὰ γινόταν ἀνυπόφορη κι' ὁ ἄνθρωπος θ' ἄρχιζε νὰ οὐρλιάζει, ζητῶντας νὰ τὸν βγάλουν. Τὰ οὐρλιαχτά του, ὅσο θὰ περνοῦσε ἡ ὥρα, θὰ γίνονταν πιὸ δυνατά, γιὰτι τῶρα ὁ μπρούτζος θ' ἄρχιζε νὰ πυρώνεται κι' ὁ κατάδικος θὰ πάθαινε φοβερὰ ἐγκαύματα.

Ἡ πρωτοτυπία, ὅμως, αὐτῆς τῆς ἀπαίσιος ἐφευρέσεως βρισκόταν κάπου ἄλλοῦ. Στὸ ὅτι, χάρις σ' ἓνα ἔξυπνο μηχανισμό, οἱ φωνές τοῦ θύματος θὰ περνοῦσαν ἀπὸ τὸν λαιμὸ τοῦ ταύρου καὶ θὰ ἔβγαιναν ἀπὸ τὰ ρουθούνια του πολὺ πιὸ δυνατὲς ἀπ' ὅτι, ἦταν στὴν πραγματικότητα, κάνοντας ὀλόκληρη τὴν πόλι ν' ἀντηχῆ ἀπ' αὐτές.

Ὁ Φάλαρις συγχάρηκε τὸν Πέριλλο κι' ἐπισκέφθηκε τὸ ἔργαστήρι του, ὅπου εἶδε τὸν μπρούτζινο ταῦρο.

— Πόσα ζητᾶς; ρώτησε τὸν ἐφευρέτη.

— Δυὸ τάλαντα.

— Δὲν νομίζεις ὅτι εἶναι πολὺ μέγало αὐτὸ τὸ ποσό;

Ἐκεῖνος πῆγε νὰ δώσῃ ἐξηγήσεις, ἀλλὰ ὁ καταχθόνιος τύραννος τὸν διέκοψε:

— Καλά, θὰ τὸ ἀγοράσω ὅσο ζητᾶς. Προηγουμένως, ὅμως, πρέπει νὰ κάνουμε μιὰ δοκιμὴ, γιὰ νὰ δοῦμε ἂν λειτουργῆ ὁ μηχανισμὸς του ὅπως ἰσχυρίζεσαι. Ἐμπα μέσα κι' ἄρχισε νὰ φωνάζῃς.

Ὁ Πέριλλος, ἀνύποπτος, συμμορφώθηκε μὲ τὴν ἐντολή τοῦ Φάλαρι. Τότε ὁ τύραννος πρόσταξε τοὺς ἀκολουθοῦσους του νὰ σύρουν τὴν ἀμπάρα ποῦ ἔκλεινε τὴν θυρίδα, ἀπ' ὅπου εἶχε μπῆ ὁ Πέριλλος, καὶ ν' ἀνάψουν ἀπὸ κάτω φωτιά.

"Όλα έγιναν όπως είχε προείπει ο φτωχός Πέριλλος. Οι σπαραχτικές του κραυγές, πολλαπλασιασμένες σε έντασι από το άρχέγονο εκείνο είδος μεγαφώνου, που ύπῆρχε στον λαιμό του ταύρου, έδόνησαν επί άρκετή ώρα δλόκληρο τον Άκραγαντα.

— Εὔγε, Πέριλλε, είπε σαρκαστικά ο Φάλαρις. Κρίμα, που έκανες το σφάλμα να ζητήσης πολλά και να προσβάλης έτσι τον κύριό σου. Άλλοιώς, θα ζούσες, για να χαιρέσαι την επινόησή σου.

Ο Φάλαρις χρησιμοποίησε τον ταύρο εκείνο σε πολλές περιπτώσεις. "Υστερα, όμως, τον βαρέθηκε και τον παράτησε. "Ωστόσο, το είδος αυτό θανατώσεως διαδόθηκε και σε άλλα μέρη, όπως και στην Πέργαμο τῆς Μυσίας.

Πέρασαν πολλά χρόνια. Η Πέργαμος, κάτω από τον ζυγό τῆς Ρώμης, εξακολουθοῦσε πάντα να είναι μιὰ από τις πιό λαμπρές πόλεις τῆς Άνατολῆς κι' ή διαφθορά που επικρατοῦσε σ' αυτή δεν είχε το ταίρι της σε κανένα άλλο από τα κέντρα του τότε κόσμου.

Κι' όμως, μέσα ακριβώς σ' αυτή την αποχαλίνωσι, το Εὐαγγέλιο του Χριστού δεν δυσκολεύθηκε να σαγηνεύσει τις ψυχές. "Έτσι, στὰ τέλη του α' αιώνα, υπῆρχε ἤδη και στην Πέργαμο μιὰ άνθηρή χριστιανική κοινότητα.

"Όταν άρχισαν οι διωγμοί, πιάσθηκε κι' ο επίσκοπος τῆς Περγάμου Άντίπας. Αυτό έγινε πιθανώτατα στις μέρες του αυτοκράτορος Δομιτιανού (81-96). Το όνομα του Άντίπα, που είναι ο πρώτος μάρτυς επίσκοπος, αναφέρεται από την Άποκάλυψη του Ιωάννη. "Όταν τον έφεραν μπροστά στον Ρωμαῖο άρχοντα τῆς πόλεως, αυτός του ζήτησε να άρνηθῆ τον Χριστό και να θυσιάσει στους ψεύτικους θεούς, λέγοντάς του, ότι κάθε τι το παλιό είχε και μεγαλύτερη αξία κι' έτσι ή ειδωλολατρική θρησκεία, σάν προγενέστερη τῆς χριστιανικῆς, ἦταν πιό καλή. Ο Άντίπας του άποκρίθηκε:

— Κι' ο αδελφοκτόνος Κάιν είναι πολὺ παλιός κι' όμως κάθε άνθρωπος τον αναθυμᾶται με άποστροφή και φρίκη. "Έτσι κι' ή ειδωλολατρία. Μπορεί να είναι γεννημένη πριν από την χριστιανική, αλλά δεν αποτελεί παρά ένα σύνολο ψεύδους κι' άσεβείας, ενῶ απεναντίας εμεῖς οι πιστοὶ του Ίησοῦ κατέχουμε τῆ γνώσι του άληθινοῦ Θεοῦ και τῆ μοναδικῆ εὐσέβεια.

Ο Ρωμαῖος άρχοντας τότε έβγαλε άπόφασι να θανατωθῆ ο Άντίπας.

Μερικοὶ φανατικοὶ εἰδωλόλατρὲς θυμήθησαν σ' αὐτὴ τὴν περιστασι τὸν ταῦρο τοῦ Περιλλοῦ καὶ σιέφθησαν νὰ τὸν χρησιμοποιοῦσαν, μὲ τὴ βεβαιότητα ὅτι μ' αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ γελοιοποιοῦσαν τὸν χριστιανὸ ποιμενάρχῃ. Ἐβαλαν, λοιπόν, μέσα στὸν ταῦρο τὸν μάρτυρα κι' ἀναψαν ἀπὸ κάτω φωτιά.

Ἄλλὰ μάταια περίμεναν ν' ἀκούσουν τὰ ξεφωνητά του. Ὁ Ἀντίπας ὑπόμεινε τοὺς πόνους χωρὶς νὰ βγάλῃ μιλιὰ. Ἡ Ἀποκάλυψις τὸν μνημονεύει μὲ ἐπαινετικὰ λόγια, προσθέτοντας ὅτι τὸ μαρτύριό του ἔγινε ἐκεῖ «ὅπου ὁ Σατανᾶς κατοικεῖ». Ἡ φράσις αὐτὴ, πιθανώτατα, εἶναι ἓνας ὑπαινιγμὸς γιὰ τὸν περίφημο βωμὸ τοῦ Δία, ποὺ στόλιζε τὴν Πέργαμο κατὰ βρέθηκε στὶς ἀνασκαφές.

Στὴν Κωνσταντινούπολι, ὑπῆρχε κατὰ τὸν 8' αἰῶνα ἓνας ναὸς ἀφιερωμένος στὸν ἱερομάρτυρα Ἀντίπα, ὅπου ἔμεινε γιὰ λίγο καιρὸ ὁ ὑμνωδὸς Ἰωσήφ, ὁ ποιητὴς τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ἁγίου. Ἀκολουθία τοῦ συνέθεσε κι' ὁ ἐπίσκοπος Νικομηδείας Γεώργιος, καθὼς κι' ὁ μοναχὸς Ἀρσένιος.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἄββα Ζιμπιέ, «Εἶμι ἐλευθερόφρων», Μετάφρ. Γρηγορίου Παπαμιαχά. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Αἱ δυσκολίαι τοῦ ἀτομικοῦ κατάρτισμοῦ. — Ταπεινά σημειώσεις εἰς τὰς Ἐπιστολάς τοῦ Ἁπ. Παύλου ἀπὸ τὸν Φ. Κόντογλου (γ'). — Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ἡ βλασφημία στίγμα θλιβερὸ τοῦ αἰῶνός μας. — «Φιλοθέου Ἀδολεσχίας» μέρος δεύτερον. Ἐπιστάσεις καὶ διδάγματα ψυχαφελῆ καὶ σωτηριώδη ἀπὸ τὴν Ἐξοδο, ὑπὸ Εὐγενίου Βούλγαρη. Μετάφρ. Θεοδόση Σπεράντσα. — Βασ. Ἡλιάδη. Τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα ποὺ μᾶς συνοδεύει καὶ μετὰ τὸ κλείσιμο τοῦ κύκλου τῶν ἐορτῶν. Μὲ ἀσάλευτη τὴν πίστη καὶ ἐξαγνισμένη τὴν ψυχὴ. — Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Εὐεργετινὸ» ἢ «Συναγωγὴ ἠθικῶν διδασκαλιῶν». Ἀπόδοσις Ἀνθίμου Θεολογίτη. — Βασ. Μουστάκη. Ὁ Μπρούτζινος ταῦρος.

Δι' ὅτι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»
Ὁδὸς Φιλοθέης 19 — Ἀθῆναι. Τηλ. 27-689.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἰαννου 1. Ἀθῆναι.